

BOLŞEVİKLERİN GEÇİCİ HÜKÜMETİ DEVİRME GİRİŞİMİ: 1917 TEMMUZ AYAKLANMASI

Ramin SADIGOV*

Öz

1917 yılı Rusya için çalkantılı bir yıl oldu. Ülkede art arda gelişen olaylar Çarlık rejimini yıkılmaya kadar götürdü. Yönetimi Geçici bir hükümet devraldı, lakin onun icraatları devrimi yapan örgütleri pek memnun etmedi. Özellikle Bolşevik Partisi ilk günden itibaren hükümetle uzlaşmayarak ona karşı faaliyetlerde bulundu. Dahası diğer partileri de hükümetle iş yapmakla suçlayarak Temmuz ayında bir ayaklanma girişimi yaptı, lakin başarısız oldu. Türkiye’de Bolşeviklerin faaliyeti üzerine yapılan çalışmalarda genellikle Ekim Devrimi üzerinde durulmaktadır. Bunun nedeni Ekim ayındaki devrimi başarıyla sona erdirmiş olmalarıdır. Fakat onların Ekim’den önce de bir ayaklanma girişiminde buldukları ve hükümeti devirmek istedikleri bilinmektedir. Yalnız bu hususun çalışmalarda pek yer almadığı tespit edilmiştir. Bundan dolayı çalışmada Bolşeviklerin Temmuz’daki ayaklanma girişimi incelenmiş, nasıl hazırlandıkları ve taraftarlarını ne denli organize ettikleri üzerinde durulmuştur. Çalışma esnasında dönemin resmi ve gayri resmi basını, ilk dönem Sovyet kaynakları ve son dönem araştırmaları üzerinden Bolşeviklerin ayaklanma girişimindeki rolü tetkik edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Çarlık Rusya, Temmuz Ayaklanması, Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti, Geçici Hükümet, Bolşevik Partisi, Vladimir İlyiç Lenin.*

Abstract

The Bolshevics Attempt to Overthrow the Provisional Government: July Uprising 1917

1917 was a turbulent year for Russia. Successive events in the country led to the collapse of the tsarist regime. The administration was taken over by a provisional government, but its actions did not satisfy the revolutionary organizations. Especially, the Bolshevik Party did not compromise with the government and acted against it. Moreover, accusing other parties on cooperating with the government they attempted riot in July, but failed. It is generally focused on October Revolution in studies about the activities of the Bolsheviks in Turkey. This is because they succeeded in the October revolution. But they are known to have attempted riot and wanted to overthrow the government even before October. However, it was identified that this issue did not

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, Bayburt. E-posta: saki552003@yahoo.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6236-0138>
(Makale Gönderim Tarihi: 20.11.2018 - Makale Kabul Tarihi: 24.06.2019)

take part in the studies. Therefore, in this study Bolsheviks' riot attempt in July was examined and focused on how they were prepared and how they organized their supporters. During the study, the role of the Bolsheviks in the riot was scrutinized in the light of the official and unofficial press of the period, the first period of Soviet resources and the recent researches.

Keywords: *Tsarist Russia, July Uprising, Soviet of Petrograd Workers 'and Soldiers' Deputies, Provisional Government, Bolshevik Party, Vladimir Ilyich Lenin.*

Giriş

20. yüzyıla çalkantılı bir şekilde başlayan Çarlık Rusyası, 1904-1905'te meydana gelen Rus-Japon Savaşı'nı da kaybedince, siyasi ve ekonomik bir darboğaza girdi. Neticede 1905 yılında başkent Petrograd'ta (şimdiki St. Petersburg) itirazcı kitle ile hükümet güçleri arasında *Kanlı Pazar*¹ olayları yaşandı. 1914 yılında I. Dünya Savaşı'nın başlaması, Çarlık yönetimi aleyhine halkın topyekûn itirazına neden oldu. Ayrıca savaş ülke için ek maliyet çıkarmaya başladı. Seferberliğe alınan yaklaşık 18 milyon insanın tüm ihtiyacını karşılamak devleti zor durumda bıraktı. Haliyle, kendi kaynaklarından savaş maliyetlerini karşılayamayan ülkenin borcu arttı. Nitekim 1914'te ülkenin borcu 9.5 milyon ruble iken, 1917'ye gelindiğinde borç 40.8 milyona yükseldi². Devletin içine düştüğü bu zafiyet farklı sosyalist örgütleri aktif hale getirdi; savaş ve rejim aleyhine propagandalar ülke geneline yayıldı. Bu yüzden sokaklarda sık sık gösteriler ve mitingler düzenlendi, fabrikalarda iş bırakma eylemleri yapıldı. Rejim giderek gösteri ve eylemleri kontrol altına almakta zorlandı. Sonunda taraflar arasında keskin bir ayrışma ortaya çıktı. Bu ayrışma ise Şubat ayının sonlarına doğru rejim aleyhine isyana dönüştü.

Çarlık rejimi devrimle yıkıldı; Rusya'da geçici bir hükümet kuruldu. 1917 yılının Ekim ayına kadar iktidarda kalan Geçici Hükümet, 7 aylık süreçte ülke içinde ve dışında birçok sıkıntıyla karşılaştı. Ülke dışındaki sıkıntı, devam eden savaşta alınan yenilgilerdi. İçte ise Temmuz başında Bolşeviklerin ayaklanma girişimi ve Ağustos sonlarında General Lavr Kornilov'un askeri darbe teşebbüsü hükümeti zor durumda bırakan olaylardı. Kuşkusuz Geçici Hükümet her iki girişimi de etkisiz hale getirmeği başardı. Ancak Ekim sonunda Bolşeviklerin ikinci teşebbüsüne engel olamadı.

Bu çalışmada Bolşeviklerin Hükümete karşı ilk devrim denemesi, yani Temmuz Ayaklanması girişimi konu edinilmiştir. Haliyle konunun daha iyi

---

¹ Diğer ismiyle *Kanlı Ocak* diye adlandırılan olay, 9 (22) Ocak 1905'de yaklaşık 150.000 fabrika işçisinin Çar Nikolay'a şikâyetlerini ulaştırmak için Kış Sarayı'na doğru yürümleri ve o sırada askerlerin açtığı ateşle yüzlerce kişinin ölmesi ve yaralanmasıdır. Genel olarak Rus tarih yazımı bu olayı Çarlık rejimi aleyhine devrimin başlangıcı olarak kabul etmektedir. "Devyatoye Yanvaryu" 1964, s. 37.

² Gaysinskiy 1927, s. 17.

açıklanabilmesi için bazı sorulara yanıt aranmıştır. Ayaklanma öncesinde Bolşeviklerin hükümet aleyhine yaptığı faaliyetler ile ayaklanma ortaya çıkınca belirledikleri tavrın nasıl olduğu, niçin bir ayaklanmaya teşebbüs ettikleri ve sonrasında kendilerini hangi gerekçelere dayanarak savundukları gibi sorular çalışmamızda yanıtlarını bulmuş, esas itibarıyla onların ayaklanma girişimindeki rolü olduğu ortaya konmuştur.

Tabii üzerinde şiddetli tartışmaların bugün hâlâ devam ettiği bu konuda olaylardan kimin sorumlu olduğu meselesine dair çok farklı bakışlar vardır. Nitekim dönemin Çarlık basınında ve son dönemde hem Rusya'da hem de Batı'da yapılan birtakım çalışmalarda Bolşeviklerin açıkça hükümeti devirmeye teşebbüs ettikleri öne sürülmüştür. Buna mukabil Ekim Devrimi'nden sonra kaleme alınan ilk dönem Sovyet kaynaklarında Bolşeviklerin olaylardan sorumlu olmadığı altı çizilmiştir. Bu nedenle gerek dönemin basını, gerekse konu üzerine yazılan hatırat ve araştırma eserleri ile Bolşeviklerin ayaklanma girişimi sırasındaki duruşları incelenmiştir.

Çalışma ile ilgili döneme ışık tutması açısından *Armeyskiy Vestnik (Ordu Haberleri)*, *Golos Soldata (Asker Sesi)*, *Delo Naroda (Halk İş)*, *Den (Gün)*, *Narodnoye Slovo (Halkın Sözü)*, *Petrogradskaya Gazeta (Petrograd Gazetesi)*, *Petrogradskiy Listok (Petrograd Bülteni)*, *Pravda (Hakikat)*, *Reç (Sohbet)*, *Russkiye Vedomosti (Rus Haberleri)*, *Veçerneye Vremya (Akşam Vakti)*, *Vestnik Vremennogo Pravitelstva (Geçici Hükümet'in Haberleri)* gibi Çarlık ve Bolşevik gazeteleri ana kaynaklar olması hasebiyle taranmıştır³. Olaydan kendilerinin sorumlu olmadığını iddia eden Bolşevikler 1927 yılında *Krasnyy Arhiv* (Kızıl Arşiv) dergisinin 23 ve 24. sayılarında olayın soruşturma süreci ve tutanaklarını yayınlamışlardır. Çalışmada hem o tutanakların yer aldığı makeleler, hem de Nikolay Buharin, Grigoriy Zinovyev, Mihail Olminski, Aleksandr Şlyapnikov, Otto Ludak, Aleksandr Tarasov-Rodionov gibi dönemin tanıkları olan Bolşeviklerin kaleme aldığı hatıralar tetkik edilmiştir.

Şubat Devrimi'nden Temmuz Başlarına Kadar Rusya'da Genel Siyasi Atmosfer

Rus-Japon Savaşı'nda (1904-1905) alınan yenilgi, ülkedeki sosyal ve ekonomik sıkıntılar, rejime muhalefet eden siyasal örgütlerin aktifliği, 1905'teki Kanlı Ocak olayı, akabinde I. Dünya Savaşı'nın çıkması, Şubat Devrimi'ne giden yolda etki eden nedenlerden sadece bazılarıydı. Devrim önceden

³ Gazeteler içinde sadece *Pravda* Bolşevik gazetesidir. Diğerleri hükümete yakın Bolşevik karşıtı parti ve örgütlere ait gazetelerdir. Nitekim *Delo Naroda* (Sosyalist Devrimcilerin), *Den* (Liberal-burjuvazinin), *Narodnoye Slovo* (Milliyetçi sosyalistlerin), *Reç* (Kadet Partisi'nin) bunlardır. Öbürleri ise hükümetin yayın organlarıdır.

planlanmış değildi. Rus halkı açıkça savaşa, Çarlık rejimine ve kapitalist zihniyete karşı bir kitlesel hareket yaptı⁴. Sonuçta içinden çıkılmaz bir durumda kalan Çar II. Nikola (1894-1917), istemese de tahttan çekildiğine dair karara imza atmak zorunda kaldı⁵.

Devrim'in hemen ardından 27 Şubat'ta⁶ Mihail V. Rodzyanko (1859-1924) başkanlığında geçici bir hükümet kuruldu⁷. Fakat devrimin ideolojik grupları olan Menşevik, Bolşevik ve diğer sosyalist örgütler Geçici Hükümet'i burjuvazi yanlısı ilan ederek 1 Mart'tan itibaren *Petrograd İşçi ve Asker Sovyeti Vekilleri Sovyeti*⁸ adlı bir çatı altında birleştiler⁹. Menşevik Partisi'nden Duma üyeliğine seçilen Nikolay Çiheidze'nin (1864-1926) başkanlığında kurulan bu yeni yapı ile ülkede ikili yönetim sistemi ortaya çıkmış oldu.

İlk başlarda Vladimir İlyiç Lenin (1870-1924) hariç Bolşevik Partisi'nin diğer üyeleri ikili sistemden memnundu. Lenin ise ne hükümete ne de Sovyet'e güvenmiyordu. Nitekim o dönemde İsviçre'den gönderdiği bir mektupta ikili yönetimle ilgili görüşlerini açıklarken Geçici Hükümet'i burjuvazi yanlısı olmakla suçladı: “*Bu ikili yönetimden biri, gerçek bir burjuva hükümeti, yani Prens Georgiy Lvov ve Aleksandr Kerenski'nin Geçici Hükümeti'dir. Bütün devlet egemenliği onun elindedir*”¹⁰.

Sovyet'in amacı hem Geçici Hükümet'i denetlemek, hem de Kurucu Meclis seçimleri yapılana kadar işçi ve askerlerin haklarını savunmaktı. Tabii Geçici Hükümet için de karşısındaki Sovyet, küçümsenmeyecek bir güçtü. Özellikle kitlelere hâkim olmakta Sovyet içindeki sosyalist örgütler çok etkili. Bunun farkında olan Geçici Hükümet Sovyet ile anlaşmak zorundaydı. Öyle de oldu; taraflar arasında sağlanan mutabakata göre yeni kurulan hükümet kabinesinde Adalet Bakanlığı görevine Petrograd Sovyeti başkan yardımcısı Aleksandr Kerenski (1881-1970) getirildi. Kerenski, Adalet Bakanı sıfatıyla 3 Mart'ta *Petrograd İşçi ve Asker Sovyeti* binasında yapılan toplantıda, Sovyet üyelerinden destek beklediğini açıkladı ve içlerinden biri olarak hükümette işçi

---

⁴ Kadişev 1921, s. 4.

⁵ GARF, Fond 601, Opi1, Delo 265, List 66-67.

⁶ 1 Ocak 1700'den 24 Ocak 1918'e kadar Rusya'da Julien Takvim'i kullanılmıştır. Bolşevikler iktidara geldikten sonra Gregoryen (Miladi) Takvim'e dönüşe dair bir kararname imzalamışlardır. (*Pravda*, 25 Ocak 1918, s. 2.) Çalışmamızın kapsadığı dönemde Julien Takvim'i kullanıldığına göre, biz de ayın günlerini o takvime uygun olarak yazdık. Dolayısıyla Julien Takvimi'ne göre devrim 27 Şubat'ta (12 Mart'ta) meydana gelmişti. Julien Takvim'i Miladi'den 13 gün geridedir. Bkz: Klimişin 1985, s. 218-219.

⁷ GARF, Fond 1834, Opi2, Delo 21, List 1.

⁸ Sosyalist Devrimciler, Menşevikler ve Bolşevikler yer aldığı bir organ idi.

⁹ Gaysinskiy 1927, s. 56.

¹⁰ Lenin 1964, s. 27-28.

haklarını savunacağını söyledi¹¹. Sovyet içinde Menşevikler çoğunlukta; bu ise Sovyet'in hükümete vereceği destek konusunda önemli bir ayrıntıydı. Diğer yandan Menşevikler zaten burjuvazinin bir sınıf olarak proletarya ile köylülerden çok daha iyi bir şekilde organize olduğu inancındaydılar. Dolayısıyla onlara göre hükümet ile beraber çalışabilme noktasında bir sorun ortaya çıkmayacaktı¹².

Aslında Aleksandr Kerenski'nin vaatleri hükümet programında da yer alıyordu. Programda ayrıca hükümetin Kurucu Meclis seçimlerine hazırlanacağı ve idamı kaldıracağı vaadi de vardı¹³. Dolayısıyla hükümetin özgürlüklerden ve yeni meclis seçimlerinden bahsetmesi, toplumda geleceğe yönelik taze bir ümit uyandırdı. Lakin Geçici Hükümet'in önünde çözüm bekleyen bir sürü problem vardı. Bunlar içinde en mühimleri devam etmekte olan savaş, toprak konusu ve işçi meseleleriydi. Özellikle savaş Rus Ordusunu iyice yormuş ve devrim askerlik sistemini neredeyse sarsmıştı. Bunun neticesinde cepheden firar ve askerlerin savaşmak istemediği için kendi komutanlarını vurdukları haberleri geliyordu¹⁴. Haliyle, bütün bu sorunların çözüme kavuşması gerekirdi. Halkın ve Sovyet'in de Geçici Hükümet'ten beklentisi buydu.

Lenin'in Geçici Hükümet Aleyhine Söylemleri

Her ne kadar Geçici Hükümet ile Petrograd Sovyet'i arasında bir anlaşma sağlanmış olsa da taraflar büyük bir nüfuz mücadelesi içindeydi. Öncelikle Geçici Hükümet'in arzusu bütün ülkede kendisini kabul ettirmektir. Fakat bu hiç de kolay değildi. Zira özellikle başkentte hükümet yerine Sovyet'in toplum üzerindeki etkisi fazlaydı. Ayrıca kendi askeri gücüne de sahip olan Sovyet'in varlığı hükümeti rahatsız ediyordu. Bu nedenle hükümet Sovyet'in askeri gücünü etkisiz hale getirmek istiyordu. Bolşevikler buna şiddetle karşı çıkıyordu ve askerlerin büyük çoğunluğu da Bolşevik yanlıydı.

Lenin'in hükümet aleyhine söylemleri Bolşeviklerin Geçici Hükümet'ten nefret etmesine neden oluyordu. İlerleyen dönemlerde Lenin hükümete daha fazla yüklendi: "*Rusya'da devlet iktidarı yeni bir sınıfın, burjuvazinin ve iri toprak sahiplerinin eline geçmiş durumda. Bu anlamda Şubat Devrim'i bir burjuva demokratik devrimdir denebilir. Yeni hükümette en önemli bakanlıklar, örneğin, İçişleri, Dışişleri, Savunma Bakanlığı monarşistlerin ve burjuvazinin eline geçmiştir. Yeni hükümetin dış siyasetine bakınca, kapitalist ganimetlere ortak olmak ve küçük- zayıf milletleri boğmak için İngiltere ve Fransa ile ittifak*

¹¹ *Russkiye Vedomosti*, 3 Mart 1917, s. 1.

¹² Gorkiy ve diğerleri 2004, s. 116; Carr 1989, s. 75.

¹³ *Petrogratskiy Listok*, 5 Mart 1917, s. 1.

¹⁴ Hosking 2000, s. 36.

çinde emperyalist savaşı sürdürmek niyetinde olduğunu görüyoruz.”¹⁵ diyerek hükümetle barışmayacağını belirtti.

Lenin bir yandan hükümete yüklenirken bir yandan da Sovyet'te çoğunluğu ele geçirmek niyetindeydi. Sovyet'te çoğunluğu alması halinde ise hükümet üzerinde baskı oluşturabilecekti. Bu nedenle Sovyet içinde hükümete destek veren diğer sosyalist grupları da şiddetle eleştiriyordu. Lenin arkadaşlarına hiçbir parti ile bir araya gelmemelerini tavsiye ederek gerekirse hükümete karşı silahlı bir hazırlık içinde olmalarını öneriyordu¹⁶.

Fakat silahlı hazırlık önerisi çok tehlikeliydi. Zira iç çatışmalardan oldukça çekinen Rus toplumu silahı yalnızca Çarlık rejiminin yıkılması sırasında kullanmıştı. Bu yüzden Lenin'in söylemleri halkın yanı sıra Petrograd Sovyet'i içindeki Menşevik ve diğer sosyalist örgütleri de endişelendiriyordu. Geçici Hükümet bu fırsattan yararlanarak diğer sosyalist örgütlerle beraber Bolşeviklerin Sovyet içindeki ve başkentteki etkinliğini kırmak niyetindeydi.

Devrimin hemen ardından başkent Petrograd'ta gergin bir siyasi hava varken 3 Nisan'da Bolşevik önderi Lenin, İsviçre'den zırhlı bir trenle Rusya'ya dönüş yaptı¹⁷. Dahası döner dönmez Petrograd Sovyet'i içindeki Menşeviklerle görüş ayrılığına düştü. Ertesi gün Tavriçeski Sarayı'nda her eğilimden sosyalistin katıldığı bir toplantıda tarihe geçen *Nisan Tezleri*'ni açıkladı. Toplantının yapılaş amacı sosyalist gruplar arasındaki görüş ayrılığına çare bulmaktı. Lakin Lenin bu öneriye şiddetle karşı çıktı¹⁸. Hatta konuşmasında Rus Devrimi'nin birinci aşamasının tamamlandığını ve artık ikinci aşamaya geçilmesi gerektiğini ifade ederek, “*İktidarın proleterlere ve köylülere verilmesi zamanı gelmiştir*”¹⁹ dedi. Ayrıca Geçici Hükümet'e asla destek verilmemesini, zira onun kapitalistler ve emperyalistlerin çıkarlarına hizmet ettiğini söyledi²⁰. Lenin'e göre Şubat Devrim'i Rus işçilerinin köklü sorunlarını çözememişti. Ancak başlanan işi yarıda bırakmak da doğru olamazdı. Bu yüzden işçiler askerlerle ittifak yaparak kesinlikle sosyalist devrimi gerçekleştirmek zorundaydı²¹. Sovyet'in elindeki askeri birlikler konusuna da değinen Lenin, hükümete onları feshetmek yerine düzenli Rus ordusunu lağvetmesini, yerine de silahlı halk birlikleri oluşturmasını önerdi. Lenin konuşmasının sonunda Bolşeviklerle diğer sosyalist gruplar arasına da kalın bir çizgi çekti. Onun bu tavrı toplantıya katılan herkeste şaşkınlık yarattı.

¹⁵ Lenin 1964, s. 25-28.

¹⁶ Gorky ve diğerleri 2004, s. 136.

¹⁷ *Pravda*, 5 April 1917, s. 2.

¹⁸ *Pravda*, 7 April 1917, s. 11.

¹⁹ “April Tezileri” 1976, s. 376-377.

²⁰ *Pravda*, 7 April 1917, s. 3.

²¹ Rabinoviç 1992, s. 46.

En yakın arkadaşları bile Lenin'in bu radikal fikirlerine itiraz etti. Lakin partinin lideri olması nedeniyle pek ses çıkaramadı. Toplantıda söylediklerini partisi içinde de tekrarlayan Lenin, kısa zamanda birçok kişiye görüşlerini benimsetmeği başardı²². 24 Nisan'da Petrograd'ta toplanan tüm Rusya Bolşevikleri Konferansı'nda da bir konuşma yaptı. Konuşmasında devrimden sonra iktidara gelen Geçici Hükümet'in yurda barış getirmediğini, insanlara özgürlük vermediğini ve ekmek sorununu çözmediğini vurgulayarak, emperyalist savaştan kurtulmak ve gerçek özgürlüğe kavuşmak için vakit kaybetmeden burjuvazinin devrilmesinin, iktidarın işçi ve köylüye teslim edilmesinin gerekli olduğunu ifade etti²³.

Görüldüğü gibi başından beri hükümete karşı olan Lenin, sert söylemleri ve o güne kadar pek dile getirilmeyen ifadeleri ile hem işçilerin hem de cephedeki askerlerin dikkatini çekmeğe çalıştı. Kuşkusuz onun söylemleri ağır durumda bulunan Rus işçisi ve askerinde karşılık bulmaya başladı. Sovyet içindeki Menşevik ve Sosyalist Devrimcileri (SR'ler)²⁴ hükümete açıkça destek vermelerinden dolayı eleştiren Lenin, onları işçi ile askerlerin hakkını düşünmek ve savunmaktan uzak kalmakla suçladı. Böylece Bolşevik önderi hem hükümet, hem de Petrograd Sovyet'ine karşı sert sözleriyle güç devşirmeği, günü gelince de o gücü sokaklarda kullanmayı amaç edinen bir siyasi yol belirlemiş oldu.

Geçici Hükümet'te Kriz ve Bolşeviklerin Giderek Güç Kazanması

Bolşevik önderi Lenin Rusya'ya döndükten sonra yaptığı tüm konuşmalarında savaşın derhal durması gerektiğini söyledi, Rus toplumunun savaşın ağır maliyeti altında ezildiğini iddia etti. Oysa hükümet savaşı sürdürmek niyetindeydi. Nitekim Rus Dışişleri Bakanı Pavel Milyukov (1859-1943) 18 Nisan'da müttefik devletlere bir çağrı yaparak savaşa sonuna kadar

---

²² Rabinoviç 1989, s. 20.

²³ "Lenin" 1953, s. 502.

²⁴ Sosyalist Devrimciler Partisi (SR) 1902 yılının başlarında kuruldu. 1917 Şubat Devrimi sonrasında Menşeviklerle birlikte, Petrograd İşçi ve Köylü Vekilleri Sovyeti'nde çalıştılar. Geçici Hükümete destek verdiler. Nitekim bu desteğin sonucu olarak parti üyelerinden Aleksandr Kerenski, Viktor Çernov ve Nikolay Avksentyev. Geçici Hükümet'te yer aldılar. Ekim Devrimi sonrasında parti bölündü. Üyelerin bazıları ayrılarak Sol SR partisini kurdular. Sol SR'ler Bolşeviklerle ortak hükümet oluşturdular. Lakin Brest Litovsk Anlaşması'na itiraz ederek hükümetten ayrıldılar ve açık bir şekilde Bolşeviklere karşı mücadeleye başladılar. 1918 yazında Moskova ve Yaroslavl gibi şehirlerde Sovyet Hükümeti'ne karşı darbe girişimine katıldılar. Ardından Sağ SR'lerle birlikte Bolşeviklere karşı mücadele yürüten Beyaz mühaliflere destek verdiler. Eylül 1918'de Ufa şehrinde Bolşevik karşıtı bir hükümet kurdular. Fakat Rusya'da İç Savaş'ın bitmesiyle üyelerinin çoğu tutuklandı, geri kalanları da ülkeyi terkettiler. "Eseri" 1957, s. 176-177.

devam edeceklerini açıkladı²⁵. Bu açıklama Bolşevik önderi çok sınırlendirdi. Derhal arkadaşlarına talimat vererek Geçici Hükümet ile ona destek veren Menşevik- SR Partisi'nin savaş yanlısı olduklarını anlatmasını istedi. Bunun üzerine fabrika ve asker garnizonlarına giden Bolşevikler hükümet aleyhine propagandalara başladılar²⁶. Bu arada Dışişleri Bakanının açıklamasından sonra başkent sokaklarında gösteriler yapıldı. Sokağa çıkan Bolşevikler derhal savaşa son verilmesi çağrısı yaparak bakanın istifasını, diğer sosyalist gruplar ise savaşın sürdürülmesini talep etti.

Sokakların karışması üzerine Dışişleri Bakanı Milyukov göstericilerin karşısına çıkarak bir konuşma yapmak lüzumu hissetti. Bakan konuşmasında müttfiklerle bir anlaşma yaptıklarını ve bu anlaşmaya uymaları gerektiğini söyledi. Bu sözler göstericilerden bazılarının itirazın neden oldu. Karşıt taraflar arasında yaşanan gerginlik üzerine çatışma çıktı, gösteriye kan bulaştı, neticede hükümet güçlerinden ve halktan ölenler, yaralananlar oldu²⁷. Olaydan sonra hükümet yanlısı basın tüm suçu Bolşeviklere attı; onlara yüklenmeye başladı. Basında Lenin'in fikirleri şiddetle tartışıldı, onun Rusya'yı felakete sürüklediği iddiaları dile getirildi. Hükümet yanlısı gazeteler, görgü tanıklarının ifadeleriyle meydanda ateş edenlerin özel hazırlanmış "Leninciler" olduğunu yazdı, Bolşevikleri devrime kan bulaştırmakla suçladı²⁸.

Sokakta yaşananlardan sonra Geçici Hükümet kabinesi istifa etti. Yeni kabine kurma çalışmaları derhal başladı. Petrograd Sovyeti ile koalisyon hükümeti oluşturulması kararına varıldı²⁹. Müzakereler bittiğinde 5 Mayıs'ta yeni bir kabine kuruldu. Lakin yeni kabinede Dışişleri Bakanı Pavel Milyukov ve Harbiye ile Donanma Bakanı Aleksandr Guçkov (1862-1936) yer almadı³⁰. Onların istifası üzerine yeni kabineye SR ve Menşeviklerden üyeler seçildi³¹. Yeni kabineye seçilen 6 sosyalist üye, hükümete savaşı sona erdirecek barış yolları bulacağını, toprak reformu yapacağını ve üretim üzerinde devlet kontrolünü sağlayacağını kabul ettirmeği başardı.

Ancak Bolşevikler yeni kabineyi de kabul etmediler. Nitekim hem Petrograd Sovyeti'nin toplantılarında, hem halk arasında, hem de partinin organı olan *Pravda*'da sürekli hükümet aleyhine söylemlerle taraftar toplamaya çalıştılar. Bütün mücadelelerini artık Geçici Hükümet'in iktidardan vazgeçmesi

²⁵ *Petrogratskiy Listok*, 20 April 1917, s. 4.

²⁶ Bonç-Bruyeviç 1925, s. 47.

²⁷ *Russkiye Vedomosti*, 23 April 1917, s. 4.

²⁸ *Petrogratskiy Listok*, 23 April 1917, s. 3.

²⁹ *Golos Soldata*, 5 May 1917, s. 3.

³⁰ Gaysinskiy 1927, s. 87.

³¹ Barsenkov ve Vdovin 2010, s. 32.

üzerine yoğunlaştırdılar³². Tabii hükümetin iktidarı bırakmayacağını anladıkları için de askeri birlikleri savaştan vazgeçirmek üzere propagandaya başladılar. Başkentteki garnizonlara giderek askerlere cephede ölmemeleri ve daha iyi bir hayatla arzuladıkları toprağa kavuşmaları gerektiğini söylediler, onlardan Geçici Hükümet'in iktidardan çekilmesi ve bütün yönetimin Sovyet'lere bırakılması için destek istediler. Tabii bu arada askerler arasında propaganda yaparken işçilere ulaşmayı da ihmal etmediler. Öncelikle işçilerin hakları konusunda hükümete çağrıda bulundular. Ekonomi üzerinde Sovyet'lerin tam kontrolünün sağlanması gerektiğini ifade ettiler. Akabinde hükümete maaşların arttırılması, 8 saatlik mesainin tatbik edilmesi ve fabrika yönetiminde işçilerin yer alması talebini ilettiler. Açıkçası bu söylemlerle yanlarına hayli taraftar toplamayı da başardılar. Nitekim bu çalışmalar sonucu Şubat Devrim'i günlerinde 2000 olan başkentteki Bolşevik sayısı, Haziran sonunda 32.000'e yükseldi³³.

Rus Ordusu'nun Cephede Başlattığı Taarruz ve Bolşeviklerin Savaş Karşısı Gösterileri

3 Haziran'da Petrograd'ta bütün *Rusya İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti*'nin birinci kurultayı açıldı. Kurultaya 105 Bolşevik delegesine karşın, SR Partisi'nden 285, Menşeviklerden 248 delege katıldı³⁴. Fakat sayılarının az olmasına rağmen Bolşevik delegeleri kurultay boyunca hem hükümete destek olan Menşevik ve SR'lere, hem de hükümete sert bir şekilde yüklediler³⁵. Hatta hükümetteki "burjuvaziden olan bakanların" derhal istifasını talep ettiler. İçeride toplantı sürerken dışarıda bekleyen Bolşevikler, taraftarlarını savaşa ve hükümetin icraatlarına itiraz etmek için sokaklara sesledi. Bunun üzerine Petrograd Sovyeti, durumun konrtolden çıkabileceği tahmininde bulunarak Bolşeviklerle ortak miting yapma kararı aldı. Bolşevik Partisi mitinge, sadece kendi pankartlarıyla çıkacağını belirterek ciddi şekilde hazırlanmaya başladı³⁶. Sokaklara daha fazla taraftar çekmek için fabrika ve askeri garnizonlara üyeler gönderdi.

Fakat böyle karışık bir ortamda, Geçici Hükümet'in Harbiye Bakanı Aleksandr Kerenski, Alman ordularının cephede tahkimat yaptıklarını ve Rusya'ya tehdit oluşturduklarını ileri sürerek 16 Haziran'da bütün kara ve deniz ordularına genel bir taarruz emri verdi³⁷. Ardından Rus halkına bir çağrı yaparak ülkede çözüme kavuşmamış sorunlar ve tartışmaların bir süreliğine

³² Denikin 1921, s. 116.

³³ Rabinoviç 1989, s. 24.

³⁴ *Istoriya SSSR* 1967, s. 77.

³⁵ Fortunatov 2010, s. 233.

³⁶ Vladimirova 1923, s. 66.

³⁷ *Vestnik Vremennago Pravitelstvo*, 20 İyun 1917, s. 1.

ertelenmesini, Rusya'nın menfaatleri gereği cephede zafer alınıncaya kadar her türlü problemin unutulmasını tavsiye etti³⁸.

Hükümetin görünürdeki maksadı cephede Almanların yığınak yapmasına engel olmak ve düşman toparlanmadan onu bertaraf etmektir. Fakat artık ülke içindeki kaotik duruma da bir çözüm bulmak istiyordu. Bunun için cephedeki taarruzu bir fırsata dönüştürmeyi planlıyor, halkın dikkati cepheye yönelmişken uzun süreden beri iktidarın Sovyetlere bırakılmasını ısrarla talep eden Bolşeviklerle hesaplaşmayı ve onların gücünü kırmayı amaçlıyordu. Hükümet hiç vakit kaybetmeden bu konuda ilk adımı da attı ve Bolşeviklere yakın askeri birliklerin başkentten uzaklaştırılmasına karar verdi.

Hükümetin cephedeki taarruz kararına Bolşevikler hariç, ülkedeki bütün kesimlerden destek geldi. Bolşevik Partisi ise taarruza şiddetle karşı çıkarak hükümeti Batı emperyalistlerinin isteklerini yerine getirmekle suçladı. Parti merkezi *Pravda* gazetesi aracılığıyla başkentten işçi ve askerlerine bir çağrıda bulunarak sessiz kalmanın toplumu mahva götüreceğini, herkesi 18 Haziran'da sokaklara beklediğini açıkladı³⁹. Ardından derhal askeri garnizonlara yeni Bolşevik propagandacılar gönderildi. Askerlerden cephede ölmek ve eski Çar disiplinine geri dönmek için kendilerine destek verilmesi istendi. Onlara daha müreffeh bir hayat ve istedikleri topraklarına kavuşmaları sözü verildi⁴⁰.

Farklı partiler taraftarlarını sokağa çağırırken Kadet Partisi bir açıklama yaparak mitinge katılmayacağını belirtti. Gerekçe olarak da Rusya'nın zor bir süreçten geçtiğini, düzenlenecek mitingin faydalı olamayacağını iddia etti⁴¹. Petrograd Sovyeti sokağa çıkacak Bolşeviklerin her hangi bir taşkınlık yapmaması için mitinge katılacağını açıkladı. Diğer partiler ise taraftarlarına hükümetin savaş kararına destek verilmesi çağrısında bulundu.

Böylece cephede taarruzun başlamasına paralel olarak 18 Haziran'da "Bütün İktidar Sovyet'lere Verilsin" talebiyle 400.000 kişilik bir kalabalık sokaklara çıktı. O gün şehirdeki hiçbir fabrika çalışmadı. Miting boyunca SR ve Menşevikler, kitleleri Geçici Hükümet'e destek olmaya çağırdılar, lakin buna muvaffak olamadılar⁴². Zira göstericiler açıkça savaş istemediklerini dile getirerek iktidarın derhal Sovyet'lere bırakılması talebinde bulundular. Sokakta tansiyon zaman zaman yükseldi; bazı yerlerde Bolşeviklerle, hükümet yanlısı gruplar arasında gerilimler yaşandı ve hafif yaralananlar oldu⁴³. Buna rağmen

³⁸ *Petrogratskiy Listok*, 20 İyun 1917, s. 2.

³⁹ *Pravda*, 17 İyun 1917, s. 1-2.

⁴⁰ Rabinoviç 1992, s. 115.

⁴¹ *Reç*, 17 İyun 1917, s. 3.

⁴² *İstoriya SSSR* 1967, s. 80.

⁴³ *Russkiye Vedomosti*, 20 İyun 1917, s. 2.

18 Haziran mitingi, göstericilerin artık Sovyet'in peşinden gitmek istemediğini açıkça gösterdi.

Bu arada cephede taarruzun ilk günleri Rus ordusu için hayli başarılı geçti. Nitekim Güney-Batı cephesinde top atışlarıyla taarruza geçen 7 ve 11. Rus Ordusu, Galıçya bölgesinde Avusturya Ordusu'nun 81. Alayını, tüm subay ve askerleri dâhil, yaklaşık 5000 kişiyi esir aldı⁴⁴. Olayın hemen ardından bölgeye giden Harbiye Bakanı Kerenski, askerleri başarılı faaliyetlerinden dolayı kutladı, onlarla gurur duyduğunu ifade etti. Rus ordusunun aldığı bu başarı halkı ümitlendirdi. Hükümet basını cephede başarılarından övgüyle söz etti. Fakat birkaç gün sonra başkent sokaklarında bazı askeri birliklerde komutanların emirlerine uyulmadığı ve askerlerin savaşmak istemediği söylentileri yayıldı⁴⁵. Bunun üzerine bütün gözler Bolşeviklere çevrildi. Aslında herkes onların ordu içinde nasıl propaganda yaptığını biliyordu. Mevcut durumdan yararlanan hükümet basını derhal Bolşeviklere yüklenmeye başladı. Onlar hakkında basında sert yazılar çıktı, vatana ihanet etmekle suçlandılar⁴⁶.

Gerçekten de Bolşevik propagandası askeri birlikler arasında çok etkili oluyordu. Fakat bununla beraber Rus askerinin yorgunluğu ve artık savaşmak istemediği de herkes tarafından biliniyordu. Nitekim mevzisini terk edip kaçanların çoğalması, kendilerini vurarak cepheden uzaklaşanların varlığı bunun kanıtıydı. Dolayısıyla sanılanın aksine, taarruz emrinden bir süre sonra bütün cephede büyük bir çöküş olduğu anlaşıldı⁴⁷. Rus askerinin içinde bulunduğu bu durum, Temmuz başlarından itibaren Almanların taarruzu önce durdurmalarına, ardından da karşı saldırıya geçerek hızla ilerlemelerine yol açtı. İşlerin tersine dönmesi Rus halkının zafere olan son inancını da öldürdü. Dahası Alman karşı saldırısı öylesine hızlı gelişti ki, Rus ordusu Galıçya'da ele geçirdiği bölgeleri kısa bir sürede terk etmek zorunda kaldı. Direnme azmi gösteremeyen 7, 8 ve 11. Rus Orduları hızla geri çekilmeğe başladı. İbrenin tersine dönmesinden sonra 18 günlük taarruz, Ruslar için 60.000 kayıpla sonuçlandı⁴⁸. Ülke yine ölü ve yaralı askerlerle, işgal edilen toprakları konuşur oldu. Bozgunun sorumlusu olarak da tüm oklar Harbiye Bakanı Aleksandr Kerenski'ye çevrildi.

---

⁴⁴ *Golos Soldata*, 23 İyun 1917, s. 3.

⁴⁵ Alekseyev 1925, s. 230.

⁴⁶ *Armeyskiy Vestnik*, 28 İyun 1917, s. 2.

⁴⁷ Şlyapnikov 1931, s. 250.

⁴⁸ "İyunskoye Nastupleniye" 1965, s. 728.

Ayakanma Girişimi ve Başkentte Yaşanan Olaylar

Cephede alınan yenilgiler Bolşeviklerin, Rus Ordusu'nun savaşmak istemediği hakkındaki iddialarını güçlendirdi. Rus halkı da onların bu iddialarına inanmaya başladı. Hal böyle olunca Temmuz Ayı başlarından itibaren Bolşevik Partisi üyelerinden bazıları sokaklara çıkma ve gösteri yapma teklifleri öne sürdü. Bu fanatik üyelere göre hükümeti silahla devirme zamanı gelmişti. Parti içindeki yöneticiler ise silahlı bir kalkışmadan yana değildi. Ayrıca Bütün Rusya Merkezi Yürütme Kurulu delegeleri de her hangi bir silahlı eylemden uzak durulması gerektiğini söyledi⁴⁹. Gerekece olarak da Lenin'in başkent dışında bulunmasını gösterdi. Ama buna rağmen parti tabanındaki Bolşevikleşmiş askeri gruplar derhal silahlı bir eylem çağrısı yaptılar. Hatta Bolşevik yöneticiler aleyhine sloganlar atarak onları Geçici Hükümet'i devirmek istememekle suçladılar⁵⁰. Onların bu çağrısı ise yeniden başkent sokaklarının karışmasına, hükümet güçleriyle Bolşevik yanlısı silahlı askeri grupların çatışmasına ve kan dökülmesine neden oldu.

Başkentteki Bolşevik yanlısı askeri birliklerde isyan çağrılarında haberdar olan hükümet, bu birlikleri cepheye göndermeye karar verdi. Bu karar hükümet'e destek veren partilerce olumlu karşılandı⁵¹. Yalnız bu iş hiç de kolay değildi. Zira Bolşeviklerin etkisi altında kalmış başkentteki I. Makineli Tüfek Alayı ile Kronştadt Donanması askerleri karara büyük tepki gösterdi. Hükümetin kararından sonra I. Makineli Tüfek Alayı komuta heyeti, askerler adına bir açıklama yaparak cephedeki taarruza karşı olduklarını ve iktidarın derhal Sovyet'lere bırakılması çağrısı yaptı⁵². Ancak hükümet kararından dönmedi. Çaresiz kalan alay, cepheye doğru yola çıkmadan önce 2 Temmuz'da başkentte bir mitingli veda konseri yapma kararı aldı.

Alay askerlerinin başkentten ayrılacağı haberleri üzerine Bolşevik Partisi harekete geçti. Bolşevik gazetesi *Pravda*, veda mitingi hakkında okurlarını bilgilendirerek Bolşevik yöneticileri Lev Troçki, Lev Kamenev (1883-1936), Grigoriy Zinoviyev (1883-1936) ve Anatoliy Lunaçarski'nin (1875-1933) mitingte konuşma yapacaklarını ilan etti⁵³. Mitingli konser sırasında kürsüye çıkan Lev Troçki, Anatoliy Lunaçarski ve alay adına söz alan bir asker hükümetin kararına itiraz ettiklerini vurgulayarak alayın cepheye gitmemesi gerektiğini söyledi⁵⁴. Bu arada cepheden gelerek mitingli konsere katılan Bolşevik yanlısı bazı asker temsilcileri, "*Eğer sizler harekete geçmez ve iktidarı*

⁴⁹ Vert 1998, s. 100.

⁵⁰ İlyin-Jenevski 1927, s. 67.

⁵¹ Şlyapnikov 1931, s. 253.

⁵² Ludak 1932, s. 42.

⁵³ *Pravda*, 2 İyul 1917, s. 1.

⁵⁴ *Pravda*, 4 İyul 1917, s. 8.

devirmesenez, bizler cepheden gelir, bu işi kendimiz tamamlarız.” diye açıkça meydandakileri kışkırttı⁵⁵.

Miting bittikten sonra garnizona çekilen askerler sabaha kadar hükümet aleyhine isyana kalkmak gerektiği üzerine tartışılar⁵⁶. Ertesi sabah başkentinde diğer askeri birliklerine temsilciler göndererek birlik olma çağrısında bulundular⁵⁷. I. Makineli Tüfek Alayı askerlerinin isyan çağrıları Bolşevikler için aradıkları fırsat oldu. Derhal seferber olan Bolşevik yönetimi, askerlerin cepheye gitmeme kararını hükümete karşı topyekûn bir ayaklanmaya dönüştürmek için çalışma başlattı. Askerlerle daha yakın temas kuruldu. Bolşevik yönetimin amacı askerlerin sokağa silahlarını alarak çıkmasıydı. Nitekim *Pravda* gazetesi binasında bulunan Stalin bir askeri temsilcinin sokağa nasıl çıkmaları gerektiği üzerine sorusuna, “*Biz yazarlar, kendi silahımız olan kalemi her zaman yanımızda taşırız. Siz de bir asker olarak silahınızı yanınızda taşımak zorundasınız.*” şeklinde yanıt verdi⁵⁸.

Yalnız başkentteki tüm sorun sadece I. Makineli Tüfek Alayı’nın cepheye gönderilmesi meselesi değildi. Zira o günlerde hükümet içinde çok büyük bir sorun meydana çıkmıştı. Nitekim Kadet Partisi üyeleri Ukrayna meselesi yüzünden hükümeti şiddetle eleştiriyordu. Meselesinin aslı, Şubat Devrimi’nden sonra Ukrayna’nın özerklik talebinde bulunması ve bu nedenle milli bir hükümet oluşturmasıydı. Aslında Geçici Hükümet, Kiev’de kurulan Ukrayna Milli Hükümeti’nin özerklikle ilgili talebini ilk başlarda reddetmişti. Fakat sonradan hükümet içinde bu konuda fikir ayrılıkları ortaya çıktı. Özellikle hükümetin sosyalist bakanları, Ukrayna’nın taleplerine olumlu yaklaşmasını, aksi halde 30 milyonluk bir nüfusun Rusya’dan kopacağını ve taarruzun sürdüğü bir dönemde Güney-Batı Cephesi’nin çökeceğini belirttiler⁵⁹. Kadet Partisi üyeleri bu fikirlere şiddetle itiraz ederek konunun Kurucu Meclis seçimlerinden sonraya bırakılması çağrısında bulundular ve Ukrayna’nın ülkeden kopma isteğini ise ihanet olarak nitelediler.

Hükümet üyeleri arasında fikir ayrılığı üzerine Ukrayna’ya bir heyet gönderilmesi kararlaştırıldı. Bunun üzerine Harbiye Bakanı Aleksandr Kerenski, Posta ve Telgraf Bakanı İrakli Tsereteli (1881-1959) ve Dışişleri Bakanı Mihail Tereşenko (1886-1956) Kiev’e gönderildi. 3 gün boyunca Kiev’de bulunan bakanlar Ukrayna’nın özerklik taleplerine olumlu yaklaşarak

⁵⁵ Znamenskiy 1964, s. 45.

⁵⁶ Rabinoviç 1992, s. 154.

⁵⁷ *Petrogratskaya Gazeta*, 4. İyul 1917, s. 2.

⁵⁸ Starikov 2013, s. 51.

⁵⁹ Rabinoviç 1992, s. 156.

karşılıklı bir deklarasyona imza attılar. Bu haber Petrograd'a ulaşınca Kadet Partisi üyeleri büyük bir tepki göstererek hükümetten istifa ettiler⁶⁰.

Hem hükümet içindeki kriz hem de şehirde isyan olacağı söylentileri başkentte gerginliği daha da arttırdı. Halk kitleleri özellikle hükümetin Ukrayna konusuna yaklaşımını protesto etmek için sokaklara çıktılar. Diğer yandan 3 Temmuz sabahından itibaren I. Makineli Tüfek Alayı askerleri de sokaklara çıkarak başkent'in Vıborgski ilçesinde Geçici Hükümet aleyhine gösteri yapmaya başladılar. Yalnız alay sokağa sessiz bir gösteri niyetiyle değil, hükümet üyelerini tutuklamak, telgraf istasyonları ile tren istasyonlarını ele geçirmek, Kronştadt Donanması askerleriyle birleşerek Bolşevik ve Anarşistlerden ibaret Geçici Devrim Komitesi oluşturmak için çıkmıştı⁶¹.

Alay askerlerinin sokağa çıktığı gün başkent'in fabrika işçileri de onlara katılma kararı aldı. Böylece başkent sokakları bir anda silahlı eylemcilerle doldu taşı. Bunun üzerine SR ve Menşevik Partisi genel merkezleri, Petrograd Sovyet'i adına bir açıklama yaparak Rus Ordusu Genel komutanının emri olmadan hiçbir askeri birliğin silahlı bir şekilde başkent sokaklarına çıkmaması gerektiğini söyledi. Açıklamada sokağa çıkan silahlı eylemcilerin ülkeye ihanet ettiğinin altı çizildi⁶². Böylece Petrograd Sovyet'i adına SR ve Menşevik Partisi genel merkezleri, sokak gösterilerini bir Bolşevik ayaklanması olarak niteleyerek hükümete destek vereceklerini belirtmiş oldu.

Menşevik ve SR'lerin hükümetin yanında yer almalarında şaşılacak bir şey yoktu. Zira hükümet içinde her iki partiden üyeler vardı. Fakat Bolşevik Partisi, Petrograd Sovyet'inde birlikte çalışmalarından dolayı her iki partinin sokağa çıkan eylemcilere destek vereceğini tahmin etmişti. Fakat böyle bir şey gerçekleşmedi. Dahası her iki partinin, sokak eylemlerinden Bolşevikleri sorumlu tutması taraflar arasında derin çatlaklar oluşturdu. Nitekim o günden sonra Bolşevik Partisi hükümetin yanı sıra, SR ve Menşeviklere karşı da ciddi bir mücadele vermeye başladı. Bu nedenle gerek gazetelerinde, gerekse de yaptıkları toplantılarda onları "Hükümet ajanı" ve "halka ihanet edenler" olmakla suçladı⁶³.

Hükümete karşı protesto gösterilerinin başladığı 3 Temmuz'da başkent sokaklarında büyük bir kalabalık toplandı. O günkü hükümet yanlısı basın, Bolşevik gazeteleri *Pravda* ve *Soldatskaya Pravda*'nın işçi, köylü ve askerleri kışkırttığını iddia etti⁶⁴. Şehrin bazı sokak köşelerinde ise makineli tüfeklerle

---

⁶⁰ *Reç*, 4 İyul 1917, s. 1.

⁶¹ Pyatetskiy 1999, s. 96.

⁶² *Delo Naroda*, 4 İyul 1917, s. 3.

⁶³ Kuçkin 1938, s. 65.

⁶⁴ *Golos Soldata*, 4 İyul 1917, s. 1.

teçhiz edilmiş araçlar görüldü. Silahlı asker ve işçiler sağa sola gezinmeğe başladı. Akşamüzeri 30.000 kadar Putilov fabrikası işçisi de, eşleri ve çocuklarıyla birlikte Tavriçeski Sarayı'na doğru yürümeğe geçtiler⁶⁵. Fakat eşi ve çocuklarıyla beraber yürüyen işçilerin de çoğu silahlıydı⁶⁶. Tavriçeski Sarayı'na doğru yürüyen kalabalığa konuşan Bolşevik temsilciler, Kronştadt, Oranienbaum, Petergof, Krasnaya Sela ve diğer civar bölgelerdeki askeri birliklerin de kendilerine katılmak üzere yola çıktıklarını haber verdiler⁶⁷. Bu arada Bolşevik Partisi Askeri Organizasyonu, göstericilerin güvenliğini sağlamak üzere Nikolayevski İstasyonu çevresine, Liteyni Caddesi'ne, Kşessinskaya Malikânesi'nde⁶⁸ yerleşen Bolşevik Partisi Genel Karargâhına ve Petropavlovsk Kalesi'ne zırlı araçlar sevk etti⁶⁹.

Tavriçeski Sarayı'nın önüne yaklaşık 60.000- 70.000'lik kalabalık vardı. Sarayın içinde Petrograd Sovyeti'nin toplantısı devam ediyor, dışarıdaki kalabalık ise Sovyet'ten kesin olarak iktidarı ele almasını bekliyordu. Toplantıda Bolşevikler ilk kez çoğunluk hakkını elde etmeyi başardı. Bunun üzerine toplantıdan, dışarıdaki gösterilerin desteklenmesi ve iktidarın Sovyet'e bırakılması kararı çıkartıldı⁷⁰. Hal böyle olunca Menşevik ve SR Partisi üyeleri karara itiraz ederek toplantı salonunu terk etti.

Tavriçeski Saray'ında bu gelişmeler yaşanırken, Bolşevik Partisi Genel Karargâhı olarak belirlenen Kşessinskaya Malikânesi'nin önünde de büyük bir kalabalık toplanmıştı. Malikâne balkonundan kalabalığa hitap edilerek birtakım talimatlar veriliyordu. Konuşmaları dinleyen kalabalıktan bazıları Tavriçeski Sarayı'na doğru ilerliyordu⁷¹. O sırada malikânede Bolşevik Partisi Merkez Yürütme Komitesi'nin toplantısı vardı. Toplantı uzun sürdü. Sonunda 4 Temmuz sabahı başkente gösteri düzenlemek ve daha geniş kitleleri sokağa çıkarmak hakkında bir karar alındı⁷². Kararla Bolşevik Partisi gösterilerin organizesini üstlendiğini bütün başkente duyurdu. Kararda şöyle yazıyordu:

“Petrograd'lı asker ve işçi yoldaşlar! Koalisyon hükümeti başarısız olmuş, yıkılmıştır. Bundan böyle sorumluluklarını yerine getirme iktidarında değildir. Oysa devrimin önünde yapılması gereken büyük ve zor işler

⁶⁵ Znamenskiy 1964, s. 69.

⁶⁶ *Pravda*, 5 İyul 1917, s. 5.

⁶⁷ *Petrogratskiy Listok*, 4 İyul 1917, s. 3.

⁶⁸ Malikânenin o dönem Rusya'nın en meşhur balerinlerinden biri olan Matilda Kşessinskaya'ya mahsus olduğu biliniyordu. Aynı zamanda Çar II. Nikola'nın sevgilisi olan kadın, Şubat Devrimi sonrasında malikânesini terketmiş, bunun üzerine malikâne Bolşeviklerin eline geçmişti. Bolşevikler malikâneyi karargâh olarak kullanıyorlardı. Olminski 1926, s. 150.

⁶⁹ Ludak 1932, s. 46.

⁷⁰ Rabinoviç 1992, s. 179.

⁷¹ *Armîya İ Flot Svobodnoy Rossii*, 5 İyul 1917, s. 3.

⁷² Znamenskiy 1964, s. 64-65.

durmaktadır. Artık yeni bir iktidara ihtiyaç vardır. Devrimci proleterler, askerler ve köylüler el ele verecek ve halkın çıkarlarına hizmet edecek yeni bir iktidar oluşturacaktır! Bu iktidar sadece İşçi, Asker ve Köylü Vekilleri Sovyeti'nin iktidarı olacaktır! Dün akşamdan beri Petrograd'ın devrimci garnizonu ve işçileri "Bütün İktidar Sovyet'lere Verilsin" sloganlarıyla sokağa çıkmıştır. Bu gösterilerin barış içinde yapılmasını, başkent'in bütün işçi, asker ve köylülerinin çıkarına hizmet etmesini istiyoruz. Yaşasın devrimci işçi ve askerlerin iradesi!"⁷³.

Böylece Bolşevik Partisi taktik bir hamle yaparak başlayan gösterileri yönetme kararı aldı. Bolşevik önderlerden Lev Troçki hatıratında, ilk başlarda gösterilere engel olmaya çalıştıklarını fakat buna muvaffak olamadıklarını, o yüzden 4 Temmuz'daki gösterilerin barışçıl bir şekilde sürmesine çalışarak organizasyonu üstlendiklerini söylemektedir. *"Bizler, diğerleri gibi el kolumuzu bağlayarak duramazdık. Bu yüzden 4 Temmuz'da barışçıl bir gösteri olsun istedik. Tabii bu olaya karışmamak mümkündü. Fakat biz, bir işçi partisi olarak halkın yanında durmaya gayret ettik. Ama olanlar oldu. Kan döküldü. Şimdi Hükümet basını bütün suçu bize yıkmak istiyor."* diyerek olaylardan kendilerinin sorumlu tutulamayacağını kanıtlamaya çalışmaktadır⁷⁴. Yalnız Troçki'nin barışçıl gösterilerden bahsetmesine rağmen sokaklarda Bolşevik yanlısı silahlı eylemcilerden ve karargâh olarak seçtikleri malikânenin zırhlılarla muhafazasından hiç söz etmeyerek propaganda yaptığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan aylar boyunca toplumu ciddi şekilde hükümet aleyhine kışkırtan, cephedeki askerler arasında ısrarla savaş ve hükümet karşıtı propaganda yapan Bolşevik Partisi'nin, 3 Temmuz'da değil, ertesi gün gösterilerin organizasyonu üstlenmesinin bir taktik olduğu ve olası bir başarısızlıktan sorumlu tutulmak istenmediği görülmektedir.

3 Temmuz'da başkentte eylemler başladığı sırada Lenin, kızkardeşi Mariya ile birlikte Finlandiya'nın Neyvola köyünde idi⁷⁵. Gelişmelerden ertesi günü, 4 Temmuz sabahı haberdar oldu. Derhal tren istasyonuna koşarak Petrograd'a doğru hareket etti. Öğleden sonra Kşessinskaya Malikânesi'ne varan Lenin, Bolşevik liderlerle bir toplantı yaparak mevcut durum hakkında bilgi aldı. Bu sırada ona hükümetin ayaklanmadan kendisini sorumlu tuttuğu ve hakkında "Alman ajanı" suçlaması yapıldığı bilgileri aktarıldı. Aslında bu tip suçlamalar daha önceleri de gazetelerde yer almıştı. Ama tam da sokaklarda ayaklanmanın başladığı sırada tekrar gündeme getirilen suçlamalar kuşkusuz Lenin'in imajına yönelik kötü bir darbe oldu. Buna rağmen malikânenin önüne

⁷³ Vladimirova 1923, s. 139; Şlyapnikov 1931, s. 263.

⁷⁴ Troçki 1924, s. 164.

⁷⁵ Bonç-Bruyeviç 1925, s. 63.

toplanan 10.000'lik silahlı Kronştadt Donanması askerleri sürekli Lenin'i balkona çağırırdı. Lenin önce çıkmak istemedi, sağlığının iyi olmadığını söyleyerek itiraz etti⁷⁶. Fakat askerlerin ısrarı üzerine çıkmak zorunda kaldı. Devrimci askerleri selamlayan Lenin, "Bütün İktidar Sovyet'lere" sloganının kesinlikle zafer kazanacağını söyleyerek kalabalığı cesaretli ve azimli olmaya davet etti⁷⁷.

4 Temmuz sabahı bir önceki güne göre sokağa çıkanların sayısı arttı, yaklaşık 500.000 kişiye ulaştı. İzinsiz gösteriler Geçici Hükümeti harekete geçirdi. Bolşeviklerin ayaklanmayı organize ettiği bilgisi teyit edildikten sonra başkentte her türlü silahlı gösterinin yasaklandığı duyuruldu⁷⁸. Hükümet açıklama yaparak gösterilerin sona ermesi için tüm imkânların seferber edildiğini belirtti⁷⁹. Ardından da cephe bölgesinden hükümete sadık Kazak askerlerinden ibaret süvari ve piyade birlikleri zırhlı araçlar eşliğinde derhal başkente getirildi. Bu arada I. Makineli Tüfek Alayı'nın çağrısı üzerine Kronştadt, Moskova, Pavlov, Finlandiya, 180.ci ve 1. Yedek Alayı'nın askerleri de sokağa çıkarak göstericilere destek verdi. Putilov fabrikası işçileri silahlı muhafızacılar eşliğinde Tavriçeski Sarayı'na doğru yürüdü; yol üzerinde Narv bölgesi işçileri de onlara katıldı. 60.000'lik kitlenin önünde, makineli tüfekle teçhiz edilmiş zırhlı bir araç vardı.

Yalnız hükümete bağlı güçlerin sokaklara inmesi üzerine başkentte silahlar patladı. Sennaya Meydanı'na varan işçiler ateş altında kaldı. Nereden geldiği belli olmayan mermilerden kurtulmak için karşıdaki sokağa doğru kaçmaya çalışan kalabalığa, oradan da ateş açıldı⁸⁰. Kazan Katedrali'nden de göstericiler ateşe tutuldu. Kimler tarafından ateş edildiği pek belli olmasa da Bolşevik yanlısı askerler binaya beş yahut altı el bombası attı. Patlamalar sonucu Pavlovski Alayı'ndan 6 asker yaralandı⁸¹. Böylece başkent sokakları iyice karıştı. Liteyni Köprüsü'nde, Nevski Caddesi'nde, Sadoviy Caddesi'nde şiddetli çatışmalar yaşandı. Bazı yerlerde rastgele ateş eden askerler vardı. Hatta Kronştadt Donanması askerleri de Panteleymonski Sokağı'ndan Tavriçeski Sarayı'na doğru ilerlerken sağa-sola rastgele ateş ettiler⁸².

Sokaklarda çatışmalar yaşanırken Tavriçeski Sarayı'nda öğlen üzeri bakanlar ve Petrograd Sovyet'i üyeleri şehirdeki durumu görüşmek üzere toplandı. Toplantıda konuşma yapan Bolşevik önderlerden Grigoriy Zinovyev,

⁷⁶ Raskolnikov 1990, s. 133.

⁷⁷ *İstoriya SSSR* 1967, s. 82.

⁷⁸ *Vestnik Vremennogo Pravitelstva*, 4 İyul 1917, s. 1.

⁷⁹ *Veçerneye Vremya*, 4 İyul 1917, s. 1.

⁸⁰ *Znamenskiy* 1964, s. 98.

⁸¹ *Petrogratskaya Gazeta*, 4 İyul 1917, s. 2.

⁸² Raskolnikov 1990, s. 135.

ülkede durumun kritik olduğunu söyleyerek iktidarın kesinlikle Sovyet'e bırakılmasını, bunun dışında her hangi bir çözümü kabul etmeyeceklerini belirtti⁸³. Bu sırada sarayın önündeki kalabalık Adliye Bakanı Pavel Preverzev'i (1871-1944) dışarı çağırdı. Kalabalığı sakinleştirmek için Tarım Bakanı Viktor Çernov (1873-1952) dışarı çıktı. Kalabalık ona Sovyet adına iktidara el koymalarını talep etti. Çernov buna itirazını bildirdi⁸⁴. Bunun üzerine bir anda kalabalığın saldırısına uğrayan Çernov, kaçarak bir arabaya sığındı⁸⁵. Onu öfkeli kitlenin elinden Bolşevik önderlerden Lev Troçki kurtardı⁸⁶.

Sokaklarda kargaşa hüküm sürerken hükümet başkanı Prens Georgiy Lvov (1861-1925) ve diğer bakanlar Petrograd Askeri Bölge Genel Karargâhı binasında gösterilere son verilmesiyle bağlı nihai plan üzerinde çalıştılar. Şiddet ve taşkınlığın derhal sonlandırılması için hükümet başkente yeni birlikler getirilmesini onayladı. Bunun üzerine Petergof ile Oranienbaum Süvari Okulu askerleri, Kuzey Cephesi Gatçına ve Pavlovsk'tan Yedek Süvari Muhafız Topçu birlikleri başkente çağrıldı⁸⁷. Bu sırada hükümete sadık 16 askeri birlik komutanı ortak bir açıklama ile hükümetin yanında olduklarını ve sokakların derhal boşaltılması gerektiğini vurguladılar⁸⁸.

Lakin sokaklarda çatışmalar şiddetli bir şekilde sürdü. Hatta bir ara Petrograd Askeri Bölge Genel Karargâhı binasına da kimliği belirsiz kişilerce ateş açıldı. Hükümete bağlı askerler sokaklara hâkim olmaya çalışıyor, ama büyük bir zorluk çekiyorlardı. 4 Temmuz akşamına doğru göstericilerin Saray Meydanı'na sokulmaya çalıştı. Ancak Geçici Hükümet'e sadık Kazak birlikleri onları engelledi. Diğer yandan büyük bir kitlenin Tavriçeski Sarayı'na baskına hazırlandıkları ve bakanları tutuklamaya çalıştıkları haberleri üzerine hükümet bölgeye iki hafif topçu birliği gönderdi. Bunun üzerine kısa bir zamanda top ateşleriyle kendisine yol açan Kazak birlikleri sarayın etrafındaki kitleyi dağıtmayı başardı⁸⁹. Böylece akşam saat 8 civarında göstericiler Tavriçeski Sarayı önünden ayrılmak zorunda kaldı⁹⁰.

Hükümet bir yandan sokaklarda düzeni sağlamaya çalışırken bir yandan da Bolşeviklere ait matbaa ve şahsi evlerin telefon bağlantılarını kesti. Morski Sokağı'ndaki telefon istasyonunun göstericilerin eline geçmemesi için oraya zırlı araçlar sevk edildi. Akşama doğru Petrograd Askeri Bölge Genel

---

⁸³ Zinovyev 1925, s. 170.

⁸⁴ Zubov 2016, s. 526.

⁸⁵ Raskolnikov 1990, s. 137.

⁸⁶ *Armeyskiy Vestnik*, 7 İyul 1917, s. 3.

⁸⁷ *Znamenskiy* 1964, s. 102.

⁸⁸ *Den*, 5 İyul 1917, s. 2.

⁸⁹ *Den*, 6 İyul 1917, s. 2.

⁹⁰ *Znamenskiy* 1964, s. 104.

Komutanı General Petr Polovtsev'in (1874-1964) başkent halkına müracaatı duyuruldu. General müracaatında önemli işleri olmadıkça halka evinden çıkmamasını, kapıları kilitli tutmasını ve tanımadıkları kişileri içeriye almamasını tavsiye etti⁹¹. Halka müracaatından sonra askeri birliklere bir çağrıda bulunan general, başkent sokaklarındaki taşkınlığa derhal son verilmesini emretti. Bunun üzerine şehirde düzeni sağlamak üzere başkente ek takviye askeri birlikler getirildi⁹².

Gün boyunca sokaklarda yaşanan çatışmalar akşamüzeri yerini sakinliğe bıraktı. Sokakların hükümet güçlerince kontrol altına alınmasından sonra Bolşevik Merkez Yürütme Kurulu, Bolşevik önderi Lenin başkanlığında toplandı. Uzun müzakerelerin yapıldığı toplantıdan sokak gösterilerine son verilmesi kararı çıktı. Parti tarafından yapılan açıklamada 400.000 kişinin katıldığı gösterilerde çatışmaların çıktığı, ölü ve yaralıların olduğu vurgulandı, başkente hükümet tarafından takviye ordu birliklerinin getirildiği, bu nedenle partinin sokak eylemlerinden vazgeçtiği aktarıldı. Açıklamanın sonunda, “Yeniden güç kazanmak için mücadelemiz sürecektir. Zira olayların gidişatı bizim ne kadar haklı olduğumuzu göstermiştir.” denilerek gösterilere son verildiği vurgulandı⁹³. Bolşevik gazetesi *Pravda* da parti adına gösterilerin durdurulduğu haberini geçti⁹⁴. Böylece 5 Temmuz'da Bolşevik Partisi taraftarlarını sokaktan çekti.

3 Temmuz'da başlayan sokak gösterileri, ertesi gün akşamüzeri sona erdi. Hükümet güçleri tüm başkentte kontrolü sağladı. Yaşanan olaylar sonucu çok fazla insan hayatını kaybetti. Aslında Rus kaynaklarında ölen ve yaralananlar hakkında farklı değerlendirmeler vardır. Nitekim 1917 yılının Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi gazetesi *Yedinstvo*'ya (Birlik) göre, olaylarda 56 kişi hayatını kaybederken 650 kişi yaralandı⁹⁵. Yine aynı yılın özel yayın organı olan *Petrogradskaya Gazeta* (Petrograd Gazetesi) ise olaylarda ölü ve yaralı olarak 700 rakamından bahsetti⁹⁶.

İlk dönem Sovyet kaynaklarında ölen ve yaralananların 400 civarında olduğu kaydedilmiştir⁹⁷. Rakamlarla ilgili karışıklık Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra da devam etmiştir. Nitekim olay üzerine yapılan çalışmaların bazılarında kayıpların 400, bazılarında ise 700 olduğu

⁹¹ *Vestnik Gorodskogo Samoupravleniya*, 5 İyul 1917, s. 1.

⁹² *Volya Naroda*, 5 İyul 1917, s. 2.

⁹³ *Znamenskiy* 1964, s. 107.

⁹⁴ *Pravda*, 5 İyul 1917, s. 10.

⁹⁵ *Yedinstvo*, 7 İyul 1917, s. 2.

⁹⁶ *Petrogradskaya Gazeta*, 7 İyul 1917, s. 1.

⁹⁷ Şlyapnikov 1931, s. 278; “İyulskiye Dni 1917” 1965, s. 719.

gösterilmiştir⁹⁸. Görüldüğü gibi Sovyet kaynaklarının verdiği rakamla, dönemin basınının verdiği rakam arasında büyük bir fark vardır. Bize göre hükümet kaynaklarının verdiği rakamlar doğru olabilir. Zira Sovyet kaynaklarında ölen ve yaralanan hükümet güçlerinin hesaba katılmadığı kuvvetle muhtemeldir.

Olayların bastırılmasından sonra Başbakan Prens Georgiy Lvov yaptığı açıklamada hükümetin aldığı sert önlemler neticesinde ayaklanmanın sona erdiğini, ancak sorumluların yargı önüne çıkarılmaları yönündeki çalışmaların devam ettiğini söyledi. Hükümet ertesi gün olayı “silahlı bir darbe” ve “ülkeye ihanet” olarak tanımladı⁹⁹. Ardından bir kararnameyle isyan ederek sokağa çıkan askeri birlikleri feshetti¹⁰⁰. Tabii bu karar Petrograd Sovyet’inde özellikle Bolşeviklerin itirazına neden oldu. Hatta 8 Temmuz’da Sovyet’te konu üzerine yapılan tartışmada hükümetin tek taraflı fesih kararı şiddetle eleştirildi¹⁰¹.

Böylece 3 Temmuz’da başlayan ayaklanma girişimi sonuçsuz kaldı. Girişimin başarısız olmasının birinci nedeni talebin tepeden değil, tabandan gelmesi oldu. Nitekim ayaklanma girişimi başkentte bulunan Bolşevik yanlısı askerlerin talebi olarak ortaya çıktı. Dahası Bolşevik Partisi’nin üst kademesi henüz büyük kitlelere hükmedemediklerini belirterek buna itiraz ettiğinde, tehditlerle yüzleşti ve sonunda sokağa çıkan taraftarlarının organizmesini üstlenmek zorunda kaldı. Başarısızlığın ikinci nedeni, Petrograd Sovyet’indeki Menşevik ve SR Partisi’nin olayın hemen başından itibaren hükümete açık destek vermesiydi. Sovyet çatısı altında bulunan diğer partilerin kendileriyle beraber olacaklarını zanneden Bolşevikler bununla büyük bir hayal kırıklığı yaşadı. Bu nedenle göstericilerin ısrarlı talebine rağmen Petrograd Sovyeti iktidarı ele almak iradesini göstermedi. Böylece o günlerde diğer partilere göre çok fazla taraftarı olmayan Bolşevikler kendi yandaşlarıyla adeta ortada kaldı. Bundan dolayı 4 Temmuz akşamı daha fazla ısrarcı olmak istemedi ve yeniden güç kazanıncaya kadar yandaşlarını sokaktan çekmeğe karar verdi.

Ayaklanma Girişiminin Soruşturulması

Olayların bastırılmasından sonra hükümete yakın basın, olayları devrimi mahvetmeğe yönelik kışkırtıcı adımlar olarak niteledi. Bu işin sorumluları olarak da Bolşevikleri gösterdi. Böylece basında Bolşeviklerin halka ve devlete ihanet ettiği tezi savunulmaya başlandı. Nitekim onların gazeteleri ile cephede

---

⁹⁸ Kayıplar konusunda Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra yazılan bu eserlerde bilgi verilmektedir: Suverov 1998, s. 145; Potseluyev 1997, s. 70; *İstoriya Rossiy* 2006, s. 262; Pyatetskiy 1999, s. 97.

⁹⁹ *Volya Naroda*, 7 İyul 1917, s. 3; *İstoriya Rossiy* 2006, s. 262.

¹⁰⁰ *Vestnik Vremennogo Pravitelstvo*, 8 İyul 1917, s. 1.

¹⁰¹ *Vpered*, 12 İyul 1917, s. 3.

savaşan askerlerin kafalarını karıştırdıkları ve bununla da Rusya'yı zayıf duruma düşürmeye çalıştıkları belirtildi¹⁰².

Hükümet de olayın ardından Bolşevikleri suçladı¹⁰³. Böylece onlara yönelik tutuklama ve takibatlar başladı. Öncelikle Bolşevik gazetelerinin cepheye gönderilmesi yasaklandı¹⁰⁴. *Pravda*'nın binasında aramalar yapıldı, bazı belgelere el kondu. Hükümete yakın basın el konan belgeler arasında Lenin'e Almanca yazılmış bir mektubun olduğundan bahsetti¹⁰⁵. İddiaya göre söz konusu mektup bir Alman baronu tarafından yazılmıştı. Bolşeviklerin Petrograd'ta başlattıkları ayaklanmadan memnun kaldığını söyleyen baron, Almanya'da bu haberin büyük bir heyecanla takip edildiğini ifade ediyordu. Basına yansıyan mektubun gerçek olup olmadığı bilinmese de, hükümet olayın sorumlusu olarak Bolşevikleri gördüğü için bulunan bütün "deliller"i onlarla ilişkilendirmeye çalıştı.

Geniş çaplı soruşturma ve sorumlulara yönelik operasyonlar yapılması için başkentte olağanüstü hal ilan edildi. Ardından Bolşeviklerin Karargâh olarak kullandığı Kşessinskaya Malikânesine hükümet güçlerince baskın yapıldı¹⁰⁶. Malikâne'de yapılan aramalarda bir kroki bulundu. Krokide başkentte derhal kontrol altına alınması gereken "önemli yerler" işaretliydi¹⁰⁷. Bulunan kroki, ayaklanmayı çok önceden planladıklarına delil olmak üzere Bolşevikler aleyhine kullanılmaya başlandı.

Bu arada üç Bolşevik önder, Lenin, Zinovyev ve Kamenev hakkında olayların azmettiricisi olmaları iddiasıyla tutuklanma kararı çıktı¹⁰⁸. Hükümete yakın gazetelerde her 3 yönetici hakkında haberler yapıldı. Bolşevikler haklarında çıkan iddiaları reddettiler. Lenin bir açıklama yaparak olaydan hükümet güçlerini sorumlu tuttu. "*Bize, gösterilerde ateş edildiğini söylüyorlar, evet ateş edildi. Ama kim yaptı bunu? Şahitler olmadan kim bir başkasını ateş etmekle suçlayabilir? Hâlbuki ateş edenler de, insanları öldürenler de demokrasi düşmanları, Kadet'lere yakın çevreler ve hükümet güçleriydi.*" diye konuştu¹⁰⁹.

Olaydan sonra aylardır istihbaratın Lenin'le ilgili topladığı bazı bilgiler kamuoyuyla paylaşıldı. Böylece Bolşevik önder itibarsızlaştırılmaya çalışıldı. Paylaşılan bilgilerde Lenin'in üçüncü şahıslar aracılığıyla "vatana ihanet" ettiği

¹⁰² *Armeyskiy Vestnik*, 9 İyul 1917, s. 3.

¹⁰³ Barsenkov ve Vdovin 2010, s. 33.

¹⁰⁴ *Den*, 9 İyul 1917, s. 3.

¹⁰⁵ *Petrogratskiy Listok*, 6 İyul 1917, s. 2.

¹⁰⁶ Şlyapnikov 1931, s. 304.

¹⁰⁷ Melgunov 1953, s. 108.

¹⁰⁸ *Volya Naroda*, 8 İyul 1917, s. 4.

¹⁰⁹ *Pravda*, 6 İyul 1917, s. 4-5.

ve “Alman casusu” olduğu iddiaları yer aldı. Aslında Lenin’in Alman casusu olduğu iddiaları yeni bir gelişme sayılmazdı. Nitekim daha önce de basında birkaç kez onunla ilgili benzer suçlamalar yer almıştı. Bu suçlamaları 16. Sibirya Muharip Alayı’ndan olan ve Alman esaretinden kurtarılan Teğmen Yermalenko dile getirmişti¹¹⁰. Yermalenko sorgulanmasında, Lenin’in Rusya’da faaliyet gösteren Alman casuslardan sadece biri olduğunu iddia etmişti¹¹¹. Hatta Alman makamları tarafından bazı casuslara köprüleri yıkmak, askeri fabrikaları yakmak ve cephaneleri patlatmak gibi özel görevler verildiğini belirtmişti¹¹². Teğmene göre Lenin’in görevi Rus halkının Geçici Hükümet’e olan güvenini sarsmaktan ibaretti. Bu iş için gereken para, Stockholm’deki Alman sefaretinde çalışan biri tarafından temin edilmekteydi¹¹³. Görüldüğü gibi olayın hemen ardından Lenin’le ilgili iddiaların basında yer alması, devlet istihbaratının bu bilgileri daha önceden topladığı, fakat muhtemelen toplumun tepkisinden dolayı açıklamadığını anlatıyor gibiydi¹¹⁴.

Kuşkusuz Bolşevik önderle ilgili Rus askerini barış sözleriyle savaştan vazgeçirmeye çalıştığı ve karşılığında da Almanya’dan yüklü miktarda para aldığı iddiaları toplumda şaşkınlık yarattı¹¹⁵. Zira Rus toplumu Almanya gibi bir düşmanla Lenin’in isminin beraber zikredilmesini kabul etmekten uzaktı. Hükümet iddialarına kanıt olarak Kurucu Meclis seçimlerine hazırlık komisyonu üyesi, Bolşevik Meçislav Kozlovski’nin (1876-1927) evinde yapılan aramalarda bulunan bazı evrakları basınla paylaştı. Evraklar Berlin’le yazışmalar ve yakılmak istenen birtakım dokümanlardan ibaretti. Kozlovski’nin banka hesaplarını inceleyen hükümet, Berlin’den aktarılan paraların bulunduğunu saptadı. Bulgular üzerine Kozlovski komisyondan uzaklaştırıldı¹¹⁶. Hazırlanan iddianamede Stockholm’deki bir bankadan Kozlovski’nin Sibirya Bankası’ndaki hesabına 2 milyon Rus rublesi yatırıldığı belirtildi¹¹⁷. Kozlovski suçlamaların hepsini reddetti. Nitekim *Pravda* gazetesine gönderdiği mektupta Almanya ajanı olmadığını söyledi. Sibirya Bankası’ndaki hesabına aktarıldığı iddia edilen 2 milyon rublenin gerçeği yansıtmadığını, Stockholm’deki bankadan yahut da genel olarak Almanya’dan

---

¹¹⁰ Şlyapnikov 1931, s. 297.

¹¹¹ Teğmen Yermalenko’nun soruşturmasının arşiv belgeleri Olesya İvantsova’nın editörlüğünde hazırlanan *Sledstvennoye Delo Bolşevikov* eserde yayınlanmıştır. Bkz: İvantsova 2012, s. 80-87.

¹¹² *Petrogratskaya Gazeta*, 11 İyul 1917, s. 2.

¹¹³ *Petrogratskaya Gazeta*, 7 İyul 1917, s. 6.

¹¹⁴ İvantsova 2010, s. 44.

¹¹⁵ *Petrogratskiy Listok*, 7 İyul 1917, s. 2.

¹¹⁶ *Den*, 8 İyul 1917, s. 3.

¹¹⁷ *Jizn 50-oy Diviziy*, 11 İyul 1917, s. 2.

kendisine her hangi bir para gelmediğini, Almanya ile mektuplaşmadığını ve oradan da her hangi bir mektup almadığını ifade etti¹¹⁸.

Buna rağmen ülke genelinde Bolşeviklere karşı baskı arttı. Olaydan birkaç gün sonra Yevgeniya Sumenson adlı bir kadın şüpheli kısmında gözaltına alındı. Kadının, Stockholm'de ikamet eden Bolşevik Yakov Fyurstenberg (1879-1937) adlı biriyle yazıştığı ortaya çıkarıldı. Hükümetin iddiasına göre Bayan Sumenson, Fyurstenberg'e (kod adı Ganetski idi) Petrograd'ta olup bitenlerle ilgili bilgi sızdırmış ve ticari ilişkiler adıyla Bolşeviklerle Stockholm arasında irtibat kurulmasına aracılık etmişti¹¹⁹. Kadın sorgusunda, Ganetski'den Alman ürünleri aldığını ve onları Petrograd'ta satarak paraya çevirdiğini, bu parayı da Rusya'daki Alman casusları arasında bölüştürdüğünü itiraf etti¹²⁰. Kadının banka hesabı incelendiğinde hesapta 600.000 ruble para olduğu ortaya çıktı. Kadın bu paraların kendisine değil, Ganetski'ye ait olduğunu savundu¹²¹.

Bu arada Kadet Partisi'nin yayın organı *Reç* gazetesi 7 Temmuz'da yayınladığı bir haberinde, hesaplardaki paraların ülkede ayaklanma çıkarmaları için Almanya devleti tarafından gönderildiğini, Bolşeviklerin Ganetski vasıtasıyla Alman ajanı Parvus diye tanınan Alexandr Helphand (1867-1924) ile ilişki kurduğunu ve böylece Almanya adına casusluk yaptığını öne sürdü¹²². Diğer yandan 9 Temmuz'da olayı soruşturma komisyonu kuruldu¹²³. Komisyonun yaptığı çalışma neticesinde Bolşevik Partisi üyesi olan Adam Semaşko (1889-1937) ile 19 arkadaşının, başkentteki askeri birlikleri hükümet aleyhine isyana teşvik ettiğine hükmedildi¹²⁴.

Bolşevik Partisi Kozlovski ile Bayan Sumenson arasında bir irtibat olduğunu kabul etti. Yalnız irtibatın sadece ticari amaçlı olduğunu vurguladı¹²⁵. Lenin ise, adı geçen şahısları tanımadığını ve onlarla aynı ortamda hiç bulunmadığını söyledi. Hatta 11 Temmuz'da *Novaya Jizn* (Yeni Hayat) gazetesine yazdığı bir mektupta, Yevgeniya Sumenson, Ganetski ve Kozlovski'yi tanımadığını, onlarla hiçbir ilişkisinin olmadığını vurgulayarak kendisini savunmaya çalıştı¹²⁶.

Bir yandan soruşturma sürerken hükümet Bolşevik önderi Lenin ile Kamenev'in tutuklanmasına karar verdi. Evlerinde aramalar yapıldı. Hiçbiri

---

¹¹⁸ *Den*, 7 İyul 1917, s. 1.

¹¹⁹ *Yedinstvo*, 6 İyul 1917, s. 3.

¹²⁰ *Narodnoye Slovo*, 8 İyul 1917, s. 1.

¹²¹ *Petrogratskaya Gazeta*, 9 İyul 1917, s. 4.

¹²² *Reç*, 7 İyul 1917, s. 2.

¹²³ Tobolin, *Krasny Arhiv* 1927, s. 2.

¹²⁴ Tobolin, *Krasny Arhiv* 1927, s. 19-20.

¹²⁵ Ludak 1932, s. 54.

¹²⁶ Lenin 1969, s. 6.

bulunamadı, ama bazı evraklara el kondu. Gerçi Kamenev çok kaçamadı, birkaç gün sonra gözaltına alınarak tutuklandı¹²⁷. Fakat tutuklamalar bununla bitmedi. Nitekim 22 Temmuz'da Petrograd savcısı, Bolşevik önderlerden Lev Troçki ve Anatoliy Lunaçarski'nin de tutuklanmasını istedi¹²⁸. Böylece her ikisi tutuklanarak cezaevine gönderildi.

Hükümetin aramasına rağmen Lenin ülkeden kaçmayı başardı ve gizlice Finlandiya'ya geçti. Lev Troçki, Lenin'in kaçıyla ilgili: "*Lenin bir iftayıeci kılığında Finlandiya'ya geçti ve orada Helsinki polis amirinin evine saklandı.*" dedi¹²⁹. Lakin onun kaçması bazı parti üyeleri arasında şaşkınlık yarattı. Zira birçok partili, Lenin'in teslim olarak hakkındaki suçlamalara cevap vermesi ve aklanması gerektiğini savundu. Troçki bile Lenin'in ayağıyla gidip yetkililere teslim olmasından yanaydı¹³⁰. Ancak Stalin buna karşı çıktı. Lenin'in teslim olması durumunda kesinlikle öldürüleceğini öne sürdü¹³¹. Lenin neden teslim olmadığını Bolşevik yayın organı *Proleterskoye Delo*'ya (Petrograd Meselesi) gönderdiği mektubunda anlattı. Hakkındaki bütün suçlamaları reddettiği mektubunda: "*Hakkımda ortaya atılan "casus" ve "vatana ihanet" iddiaları gerçeği yansıtmıyor. Ayrıca şu anda ülkede her hangi bir yasadan yahut da anayasal garantiden söz etmek mümkün değildir. Teslim olmak, kendini öfkeli devrim karşıtlarının eline vermek anlamına gelmektedir.*" diye açıklama ile kendini savundu¹³².

Ayaklanma girişiminden sonra Bolşevik Partisi "yer altı"na çekildi. I. Makineli Tüfek Alayı cepheye gönderildi, komutanları tutuklandı. Olayın en önemli sonucu, ülkedeki ikili yönetim sistemini sona erdirmesi oldu¹³³. Nitekim 7 Temmuz'da Aleksandr Kerenski başkanlığında yeni bir Hükümet kuruldu¹³⁴. Petrograd Sovyet'inde yer alan diğer partiler hükümet'e tam desteğini açıklayarak onu Rusya'nın "Kurtarıcı Hükümeti" diye adlandırdı. Yeni hükümet tamamen sosyalistlerden, yani Menşevik ve SR Partisi üyelerinden oluştu¹³⁵. Böylece Bolşeviklerin yer altına çekilmesi, Menşevik ve SR'lerin ise hükümet çatısı altında temsil edilmesi Petrograd Sovyet'inin gücünü sona erdirdi.

Yeni Hükümetin ilk icraatı Bolşeviklere ve diğer radikal sol örgütlere yönelik baskıyı arttırması oldu. Lakin Ağustos sonlarında Rus Orduları Genel

¹²⁷ *Armeyskiy Vestnik*, 13 İyul 1917, s. 2.

¹²⁸ *Armeyskiy Vestnik*, 25 İyul 1917, s. 3.

¹²⁹ Moorehead 1958, s. 207.

¹³⁰ Gorkiy ve diğerleri 2004, s. 243.

¹³¹ Ludak 1932, s. 55.

¹³² Lenin 1969, s. 9.

¹³³ "İyulskiye Dni 1917" 1953, s. 174. (tamamı 172-174.)

¹³⁴ *RGIA*, Fond 1329, Opi1, Delo 1021, List 132.

¹³⁵ Zagladin ve diğerleri 2007, s. 100.

Komutanı Lavr Kornilov'un darbe girişiminde bulunması hükümet ile Bolşevik Partisi arasındaki husumeti sona erdirdi¹³⁶. Zira Kornilov olayı sırasında Bolşevik Partisi taktiksel olarak hükümetin yanında yer aldı. Rus Ordusu'nun komuta heyetinin Bolşeviklerden nefret ettiği bilinmekteydi. Dolayısıyla güçlü bir ordu yönetimi yerine zayıf hükümetin yönetimde bulunması Bolşeviklerin işine gelmekteydi.

General Kornilov'un askeri darbe girişimi başarısızlıkla sona erdikten sonra hükümet, Temmuz olaylarında tutuklanan bütün Bolşevikleri 7 Eylül'de serbest bıraktı¹³⁷. Bu karar bütün toplumda hükümetin saygınlığına gölge düşürdü. Eylül 1917'de ülkede hükümetin otoritesi tamamen sarsıldı. Özellikle fabrikalarıyla zengin başkentin işçileri Bolşevik Partisi'ne daha çok destek olmaya başladı. Hükümetin gittikçe saygınlığını kaybetmesi Bolşeviklerin işine yaradı. Çarlık rejiminin yıkılmasından beri beklentileri karşılanmayan Rus toplumu, General Kornilov olayından sonra hükümetten yüz çevirdi. Hükümetin uzun yıllardan beri süren savaşta ısrarcı olması, halkın nefretini çekti. Hal böyle olunca Ağustos sonlarında halkın gözünde Bolşevikler saygınlık kazanmaya başladı. Bu yüzden Ekim ayına kadar geçen sürede Rus halkının gözünde en güvenilir örgüte çevrildiler.

Bolşevikler Temmuz başlarında başaramadıkları işi Ekim ayının sonlarında yaparak hükümeti devirdiler. Temmuz onlar için adeta bir ön çalışma oldu. Temmuz'da eksik gördükleri yönler üzerine daha fazla yoğunlaştılar. Özellikle cephedeki askerler arasında propagandaya özel bir ağırlık verdiler. Ayrıca devrimin gerçekleşmesi için fakir Rus köylüsünü ihmal etmediler. Sonunda savaş karşıtlığıyla askerler, işçi haklarıyla işçinin, toprak konusuyla köylülerin dikkatini çekmeği başardılar ve devrimi gerçekleştirdiler.

Bolşeviklerin Olaydaki Rolüne Dair Değerlendirme

Temmuz Ayaklanması'nın gerçek faillerinin kimler olduğu hakkında Rusya'da çok fazla tartışma yapılmıştır. Dönemin hükümet kaynakları olaylardan doğruca Bolşevikler sorumlu tutarken, Sovyet döneminde konu üzerine yapılan çalışmalarda sorumluluğun hükümete ve ona destek veren partiler ile aşırı anarşist gruplara ait olduğu tezi savunulmuştur¹³⁸. Lakin Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra konu yeniden tartışılmaya başlanmış, bu defa

¹³⁶ Lavr Kornilov'un darbe girişi ile ilgili daha geniş bilgi için bkz: Sadıgov 2016, s. 618-641.

¹³⁷ Gonçarenko 2007, s. 7.

¹³⁸ Ekim Devrimi'nden sonra kaleme alınan bazı önemli eserlerde Temmuz İsyanı incelenmiştir. Yalnız Buharin ve Zinovyev'in 1918'de, Olminskiy'in 1926'da, Şlyapnikov'un 1923-1931'de, Ludak'ın 1932'de ve Tarasov-Rodionov 1933'de yayınlanan konuya ait eserlerinde olayın sorumluları olarak Bolşeviklerin gösterilmesinin gerçeği yansıtmadığı öne sürülmüştür.

bazı araştırmacılar olaylardan Bolşevikleri, bazıları ise hükümeti sorumlu tutmuşlardır. Son yıllarda yapılan çalışmalarda ortaya çıkan yaygın kanı ise olayların meydana gelmesinde Bolşeviklerin yaptığı kışkırtıcı faaliyetlerin mühim rol oynadığı şeklindedir¹³⁹.

Daha önce de vurgulandığı gibi gerek olay anında hükümet tarafından yapılan resmi açıklamalar, gerekse de olaydan sonraki soruşturma tutanakları sorumluluğun Bolşeviklere ait olduğu üzerinde durmaktadır¹⁴⁰. Yalnız resmi açıklamaların yanı sıra dönemin meşhur Çar ordusu generalleri de hatıratlarında olaydan Bolşevikleri sorumlu tutmuşlardır. Nitekim dönemin Genel Karargâh komutanlarından biri olan Aleksandr Lukomski (1868-1939) anılarında olayı açıkça bir Bolşevik ayaklanması olarak nitelemekte ve Geçici Hükümet'i, Lenin'i kolayca yakalamak varken, elinden kaçırdığı için kınamaktadır¹⁴¹. Olaylar esnasında tutuklanan Lev Troçki'nin (1879-1940) bir süre sonra serbest bırakılmasına anlam veremediğini belirten general, "vatana ihanet eden" ve "Alman parasına casusluk" yapan Bolşevikler hakkındaki soruşturmayı işlemekten kaldıran ve tutukluları serbest bırakan hükümeti ağır bir dille eleştirmektedir. Bir diğer ordu generali Anton Zinovyev (1872-1947) de hatıratında Temmuz olayından Bolşevikleri sorumlu tutarak, Lev Troçki'nin ayaklanmayı erken bir teşebbüs olarak itiraf ettiğini aktarmaktadır¹⁴².

Bolşevikler olayın yaşandığı dönemden itibaren kendilerine yönelik bütün suçlamaları reddetmiş, olaylara katılsalar bile asıl sorumluluğun hükümette ve ona destek veren sosyalist partilerde olduğunu iddia etmişlerdir. Nitekim olayın 1. Yıldönümü dolayısıyla 1918 yılında Petrograd Sovyet'inde düzenlenen bir toplantıda konuşan Bolşevik Partisi yöneticilerinden Grigori Zinovyev hükümete karşı ayaklanmaya teşebbüs etmediklerini hatta buna engel olmaya çalıştıklarını söyleyerek zan altında bırakılmalarını iftira olarak nitelemiştir¹⁴³. Ekim Devrimi'nden sonra ise konu üzerine araştırma yapan ilk dönem Sovyet kaynakları olaydan Bolşeviklerin sorumlu tutulamayacağını kanıtlamaya çalışmışlardır. Yazılarında doğruca hükümeti suçlayan Sovyet

¹³⁹ Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra konu hakkında yazılan şu çalışmalar örnek gösterilebilir: Zubov 2016; Barsenkov ve Vdovin 2010; Saharov 2011; Yakuşev 2011; Kasva 2012.

¹⁴⁰ Geçici Hükümet'in yaptığı olayla ilgili soruşturmalar ve tutanaklar, 1927 yılında *Krasny Arhiv* dergisinin 23 ve 24. sayılarında "Petrograd'ta Temmuz Günleri" adlı iki makale halinde yayınlanmıştır. Bu makalelerde gözaltına alınanlar ve şahitlerin sorgulamaları kaydedilmiştir. Sorgulamalar sırasında inkâr etmelerine rağmen tutanaklarda Bolşeviklerin suçlu olduğu belirtilmiştir. Zaten sorgulananların hepsi Bolşevik olduklarını kabul etmişlerdir. Fakat sorgulama esnasında suçlu olmadıklarını söylemişlerdir. Daha fazla bilgi için bkz: Tobolin 1927.

¹⁴¹ Lukomski 1922, s. 164.

¹⁴² Denikin 1921, s. 118.

¹⁴³ Buharin ve Zinovyev 1918, s. 8.

yazarları olayı savaşı durdurmaman, halkı yiyecekle temin etmeyen ve insanlara özgürlük vermeyen bir yönetime karşı doğal bir kitlesel eylem olarak tarif etmişlerdir¹⁴⁴. Sovyet yazarlarına göre, hükümet icraatlarıyla zaten kitleleri sokağa çekmiş, Bolşevik Partisi Merkez Yönetim Kurulu da kitlelerin taşkınlık yapmaması için eylemi organize etmeği kabul etmek zorunda kalmıştı¹⁴⁵.

Sovyetler dönemi tarih yazımı hükümetle beraber anarşistleri de olaydan sorumlu tutmuştur. Anarşistlerin olaylardan önce ve olaylar sırasında halk kitlelerini kendi amaçları için kullandıkları Sovyet döneminde bir tez olarak savunulmuştur¹⁴⁶. Kuşkusuz olayların başlamasında anarşistlerin de belli etkisinin olduğu anlaşılmaktadır¹⁴⁷. Nitekim onların olaydan önceki gergin ortamda hükümete karşı harekete geçmek gerektiğini söyleyerek askeri garnizonlarda toplantılar düzenledikleri, liderleri İosif Bleyhman'ın (1868-1921) gittiği her yerde silahlı isyandan bahsettiği ve Geçici Hükümet'in de Çarlık rejimi gibi yalnız silahlı isyanla devrilmesi gerektiğini söylediği bilinen bilinmektedir¹⁴⁸. Zaten olaydan sonra başlatılan soruşturma tutanaklarında da Bleyhman'ın 3 Temmuz'da I. Makineli Tüfek Alayı askerlerine bir konuşma yaparak silahlı isyandan bahsettiği ayrıca kaydedilmiştir¹⁴⁹. Fakat bu etkinin, Sovyet tarih tezinin savunduğu büyüklükte olduğunu söylemek mümkün değildir. Zira sayıları hayli az olan anarşistlerin, kitleler üzerinde Bolşevikler kadar etkin olmadıkları aşikârdır. Kuşkusuz Sovyet tarih yazımında anarşistlerin asker ve işçiler üzerindeki etkileri abartılmıştır. Muhtemelen, bununla Bolşeviklerin olaylar sırasındaki rolleri hafifletilmeye, daha doğru bir ifadeyle olaylardan sorumlu tutulmamaları gerektiği kanıtlanmaya çalışılmıştır.

Hâlbuki 1917 yazında asker ve işçilerin daha çok Bolşeviklerin etkisi altına düştükleri gözlemlenmiştir. Özellikle Bolşevik basınının bu konuda kayda değer bir rolünün olduğu anlaşılmıştır. Nitekim Şubat Devrimi'nden sonra savaş karşıtı Bolşevik yayınları cepheye rahatça ulaşabilmiştir¹⁵⁰. Örneğin, 1917 yazında genel olarak ülkede yayınlanan Bolşevik yanlısı 320.000 nüsha günlük gazetenin 100.000'i cepheye gönderilmiştir¹⁵¹. Dolayısıyla cephede hemen her askeri birlikte Bolşevik yanlısı gazeteler okunmuştur. Haliyle bu gazeteleri okuyan askerler, aradan geçen sürede savaşa karşı çıkmaya ve hükümet aleyhine örgütlenmeğe başlamışlardır. Savaşın bitmesini arzulayan askerler

¹⁴⁴ Kadişev 1921, s. 6.

¹⁴⁵ Gaysinskiy 1927, s. 91.

¹⁴⁶ Znamenskiy 1964, s. 46.

¹⁴⁷ Volobuyev ve Kuleşov 2009, s. 83.

¹⁴⁸ Rabinoviç 1992, s. 160.

¹⁴⁹ Tobolin, *Krasny Arhiv* 1927, s. 14.

¹⁵⁰ Rabinoviç 1989, s. 33.

¹⁵¹ Zubov 2016, s. 522.

hükümetin Haziran ortasında almış olduğu taarruz kararına bu nedenle büyük bir tepki göstermişlerdir. Nitekim kararın komuta kademesiyle değil kendileriyle istişare edilerek alınması gerektiğini açıklamışlardır¹⁵².

Konu üzerine Sovyetler döneminde yapılan çalışmalarındaki bir diğer yaklaşım ise, Bolşeviklerin gösterilerden önceden haberdar olmadıkları üzerine olmuştur. Sovyet tarih yazımı her şeyin aniden geliştiğini öne sürerek, Bolşevik Partisi'nin gösterileri silahsız ve sakin bir şekilde organize etmek zorunda kaldığını belirtmiştir¹⁵³. Hâlbuki olaylar esnasında silahlı bir şekilde sokağa çıkanların hepsinin Bolşevik yanlısı asker ve işçilerden ibaret olması, Sovyet yazımının bu tezini çürüten önemli bir argümandır. Diğer yandan kitleyi sokağa çağırınlar ile organizesini üstlenenler de Bolşevik Partisi üyeleri idi¹⁵⁴. Zaten olaydan sonra tutuklanarak haklarında soruşturma açılanların birçoğu, Bolşevik Partisi üyesi olduklarını açıkça itiraf etmişlerdir. Dolayısıyla Sovyet tarih yazımının iddia ettiği gibi Bolşevikler sonradan olaya karışmamış, başından beri belli bir hazırlık içinde olmuşlardır.

Son olarak Bolşevik önderi Lenin'in, *Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti*'nin Birinci Kurultayı'ndaki konuşmasında tek başına iktidarı ele almaya hazır olduklarını açıkça dile getirmesi ve Bolşeviklerin bir hazırlık içinde olduklarını ima etmesi aslında yaşanan olaylarda onların ne denli rol üstlendiklerinin anlaşılması bakımından önemlidir¹⁵⁵. Kanımızca Lenin'in Rusya'ya döndüğü ilk günden, olayların patlak verdiği ana kadar hükümet aleyhindeki söylemleri Temmuz'da karşılık bulmuştur. Dolayısıyla her ne kadar Sovyet tarih yazımı olaylar nedeniyle Bolşeviklerin sorumlu tutulamayacağı yönünde yaklaşım sergilemiş olsa da, Bolşevikler olaylar esnasında kışkırtıcı faaliyetlerle ciddi bir rol üstlenmiş ve hükümeti devirmeğe çalışmışlardır. Nitekim yukarıda da vurgulandığı gibi sokak gösterilerini organize etmeleri, başkentteki askeri birlikler ve fabrikalara propagandacılar göndererek kitleyi sokağa çekmeleri, eli silahlı işçileri partilerine mensup organizatörlerin kontrolünde hareket ettirmeleri gibi hususlar bunu göstermiştir. Geçici Hükümet'e gelince, Bolşeviklerin niyetinden haberdar olmuş ve onların arzusunun kendisi için bir fırsata dönüştürmeğe çalışmıştır. Nitekim olayların patlak vermesi üzerine Bolşevik Partisi'ni etkisiz hale getirmek için harekete geçmiştir.

---

¹⁵² Tobolin, *Krasny Arhiv* 1927, s. 47.

¹⁵³ Ludak 1932, s. 45.

¹⁵⁴ Juravlev 1998, s. 402.

¹⁵⁵ Perepelitsın 2000, s. 337.

Sonuç

1917 Şubat Devrimi Rusya'da Çarlık rejimini yıktı, fakat birikmiş sorunları çözmekten uzak kaldı. Savaşın sürmesi Rus toplumunu fazlasıyla hayal kırıklığına sevk ederken, ülke her geçen gün daha çok ekonomik yük altına girdi. Geçici Hükümet müttefik devletlere vermiş olduğu vaatler dolayısıyla savaşı sürdürmekte ısrarcı oldu. Bu yüzden Rus ordularına 1917 yılının yazında bütün cephe boyunca taarruza emri verdi. Fakat hükümetin bu emri halk ve askerler tarafından beğenilmedi. Zira toplum artık savaşta yana değildi. Bolşevikler bunu fark ettiklerinden sürekli savaş karşıtı propaganda yaptılar. İsrarla hükümetten ateşkes imzalayarak savaşa son vermesini istediler. Ne var ki hükümet bunu duymazdan geldi.

Bolşevik Partisi Çarlık rejiminin yıkıldığı ilk günden itibaren hükümet karşıtı cephede yer aldı. Bunun nedeni, önderleri Lenin'in hükümet karşıtı tutumuydu. Lenin açıkça Bolşevikleri hem hükümetten, hem de ona destek veren diğer partilerden uzak durmaya çağırdı. Parti mensuplarına ideolojik çalışmalara devam etmeği, daha çok askere, işçiye ve halk kitlesine ulaşmayı tavsiye etti. Taraftarları arasında söylemleri ve yazılarıyla etkin olan Lenin, hükümete karşı harekete geçmek için fırsat kolladı. Sonunda 1917 yılının yazında cephede başlayan taarruz ona o fırsatı sunmuş oldu.

Cephede alınan yenilgiler toplumda huzursuzluk ortaya çıkarırken, hükümetin Bolşevik yanlısı askerleri başkentten uzaklaştırmak istemesi gerginliği arttırdı. Neticede hem cepheye gitmek arzusunda olmayan askerler hem de Bolşevik tabanı, hükümeti devirmek için parti yönetimi üzerinde baskı kurmaya başladı. Tam o sırada hükümet içinde kabine krizinin çıkması sokakları göstericilerle doldurdu. Bu fırsatı değerlendirmeyi düşünen Bolşevik basını hükümet aleyhine yayınlarına ağırlık verdi ve heyecanlı taraftarlarını cesaretlendirdi. Kitlenin hükümet aleyhine gösterisini askeri bir kalkışma yönünde organize eden Bolşevik Partisi, halkın gereken desteği vermemesi üzerine yandaşlarıyla ortada kaldı. Dahası Petrograd Sovyeti'ndeki diğer partilerin hükümetten yana tavır koymaları Bolşevikleri zor durumda bıraktı. Bolşevik Partisi kaybettiğini anlayınca yandaşlarını sokaktan çekti. Bu durum hükümetin elini güçlendirdi ve başkente getirttiği kendine sadık takviye kuvvetlerle ayaklanma girişimini bastırmayı başardı.

Temmuz Ayaklanması girişimi başarısızlıkla sonuçlandı. Olayın önemli bir sonucu da ülkedeki ikili yönetim sisteminini tamamen ortadan kaldırması oldu. Bolşevik Partisi olaylardan sorumlu tutulurken yer altına çekildi. Yeni hükümet kabinesi kuruldu ve böylece Petrograd Sovyet'i tamamen hükümetin güdümü altına girdi. Ayaklanma girişiminin sorumluları hakkında soruşturma başlatıldı. Lenin Finlandiya'ya kaçtı. Önemli Bolşevik yöneticiler ise yakalanarak hapse gönderildi.

Her ne kadar Sovyet tarih yazımı kabul etmese de Temmuz Ayaklanması girişiminde Bolşeviklerin önemli bir rol üstlendikleri anlaşıldı. Nitekim ilk günden beri hükümet ve savaş karşıtı söylemleri, özellikle askerler ve işçiler arasında karşılık buldu. Yaptıkları propagandalar erken devrim hayallerine kapılmalarına yol açtı. Fakat toplumdan büyük destek almadıkları bir devrim girişiminde başarı kazanamayacaklarının farkına vardılar. Nitekim ayaklanma bastırıldıktan sonra Rus Ordusu ve köylüleri arasında propagandaya daha çok ağırlık verdiler. Sonuçta Temmuz'da yapamadıkları girişimi Ekim'in sonlarında gerçekleştirerek Geçici Hükümet'i devirmeyi başardılar.

KAYNAKLAR

Arşiv Vesikaları

- GARF *Gosudarstvennoy Arhiv Rossiyskiy Federatsiy (Rusya Federasyonu Devlet Arşivi)* Fond 601, Op. 1, Delo 265, List 66- 67.
- GARF *Gosudarstvennoy Arhiv Rossiyskiy Federatsiy*, Fond 1834, Op. 2, Delo 21, List 1.
- RGİA *Russkiy Gosudarstvenniy İstoriçeskiy Arhiv (Rusya Devlet Tarih Arşivi)* Fond 1329, Op. 1, Delo 1021, List 132.

Sürelî Yayınlar

- Armeyskiy Vestnik*, 28 İyul 1917; 9 İyul 1917; 13 İyul 1917; 25 İyul 1917.
- Armiya İ Flot Svobodnoy Rossiy*, 5 İyul 1917.
- Golos Soldata*, 5 May 1917; 23 İyul 1917; 4 İyul 1917.
- Delo Naroda*, 4 İyul 1917.
- Den*, 5 İyul 1917; 6 İyul 1917; 8 İyul 1917; 9 İyul 1917.
- Narodnoye Slovo*, 8 İyul 1917.
- Petrogradskaya Gazeta*, 4. İyul 1917; 7 İyul 1917; 9 İyul 1917; 11 İyul 1917.
- Petrogradskiy Listok*, 5 Mart 1917; 20 Aprel 1917; 21 Aprel 1917; 23 Aprel 1917; 20 İyul 1917; 4 İyul 1917; 6 İyul 1917; 7 İyul 1917.
- Pravda*, 5 Aprel 1917; 7 Aprel 1917; 17 İyul 1917; 2 İyul 1917; 4 İyul 1917; 5 İyul 1917; 6 İyul 1917; 25 Ocak 1918.
- Reç*, 17 İyul 1917; 4 İyul 1917; 7 İyul 1917.
- Russkiye Vedomosti*, 3 Mart 1917; 23 Aprel 1917; 20 İyul 1917.
- Veçerneye Vremya*, 4 İyul 1917.
- Vestnik Gorodskogo Samoupravleniya*, 5 İyul 1917.
- Vestnik Vremennago Pravitelstva*, 20 İyul 1917; 4 İyul 1917; 8 İyul 1917.
- Volya Naroda*, 5 İyul 1917; 7 İyul 1917; 8 İyul 1917.
- Vpered*, 12 İyul 1917.
- Yedinstvo*, 6 İyul 1917; 7 İyul 1917.
- Jizn 50-oy Diviziy*, 11 İyul 1917.

Araştırma Eserleri

- Alekseyev 1925 Sergey Alekseyev, *Fevralskaya Revolyutsiya: Memuarı Rodzyanko, Milyukov, Kerenski, Şulgin, Denikin, Lukomski, Peşehanov i Dr.*, Moskva-Leningrad: Gosudarstvennoye İzdatelstvo 1925.
- “Aprel Tezisləri” 1976 *Azerbaycan Sovet Ensiklopediyası*, cilt I, Bakı: Azerbaycan Sovet Ensiklopediyası Baş Redaksiyası.
- Barsenkov ve Vdovin 2010

- Aleksandr Sergeyeviç Barsenkov, Aleksandr İvanoviç Vdovin, *İstoriya Rossiy: 1917-2009*, Moskva: Aspekt Press.
- Bonç- Bruyeviç 1925 Vladimir Dmitriyeviç Bonç-Bruyeviç, *V. İ. Lenin v Rossiy: Posle Fevralskoy Revolyutsiy Do Tretye İyulskogo Voorujennogo Vıstupleniya Proletariata i Soldat v Petrograde*, Moskva: İzdatelstvo Jizn i Znaniye.
- Buharin ve Zinovjev 1918 Nikolay İvanoviç Buharin, Grigoriy Yevseyeviç Zinovjev, *İyulskiye Dni 1917*, Moskva: İzdatelstvo VTSİK.
- Carr 1989 Edward Hallet Carr, *Bolşevik Devrimi 1*, çev: Orhan Suda, İstanbul: Metis Yayınları.
- Denikin 1921 Anton Denikin, *Oçerki Russkoy Smuti*, Tom 1, Parij: J. Povolozky and C, Editeurs.
- “Devyatoye Yanvarya” 1964 “Devyatoye Yanvarya”, *Sovetskaya İstoriçeskaya Ensklopediya*, tom 5, Moskva: İzdatelstvo Sovetskaya Ensklopediya.
- “Eseri” 1957 “Eseri”, *Bolşaya Sovetskaya Ensklopediya*, Tom 49, Moskva: Gosudarstvennoye Nauçnoye İzdatelstvo Bolşaya Sovetskaya Ensklopediya.
- Fortunatov 2010 Vladimir Valentinoviç Fortunatov, *Oteçestvennaya İstoriya Dlya Gumanitarnih Vuzov*, Sankt Peterburg: İzdatelstvo Piter.
- Gaysinskiy 1927 Mihail Gaysinskiy, *Fevralskaya Revolyutsiya 1917-1927*, Moskva- Leningrad: Molodaya Gvardiya.
- Gonçarenko 2007 Oleg Gonçarenko, *Pohod ot Tihovo Dona do Tihovo Okeana*, Moskva: İzdatelstvo Veçe.
- Gorkiy ve diğerkleri 2004 M. Gorkiy, V. Molotov, K. Voroşilov, S. Kirov, A. Jdanov, J. Stalin, *1917 Sovyet Devrimi*, Çev. Alaattin Bilgi, İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Hosking 2000 Jeffrey Hosking, *İstoriya Sovetskogo Soyuzu*, Smolensk: İzdatelstvo Rusiç.
- İlyin-Jenevski 1927 Aleksandr Fedoroviç İlyin-Jenevski, *Ot Fevralya K Zahvatu Vlasti*, Leningrad: Raboçeye İzdatelstvo Priboy.
- “İyunskoye Nastupleniye” 1965 “İyunskoye Nastupleniye”, *Sovetskaya İstoriçeskaya Ensklopediya*, tom 6, Moskva: İzdatelstvo Sovetskaya Ensklopediya.
- “İyulskiye Dni 1917” 1953 “İyulskiye Dni 1917”, *Bolşaya Sovetskaya Ensklopediya*, Tom 19, Moskva: Gosudarstvennoye Nauçnoye İzdatelstvo Bolşaya Sovetskaya Ensklopediya.
- “İyulskiye Dni 1917” 1965

Bolşeviklerin Geçici Hükümeti Devirme Girişimi: 1917 Temmuz Ayaklanması

- “İyulskiye Dni 1917”, *Sovetskaya İstoriçeskaya Ensklopediya*, tom 6, Moskva: İzdatelstvo Sovetskaya Ensklopediya.
- İstoriy Rossiy 2006 *İstoriya Rossiy: XX- Naçala XXI Veka*, Pod. Red. Leonid Vasilyeviç Milov, Moskva: İzdatelstvo Eskmo.
- İstoriya SSSR 1967 *İstoriya SSSR: S Drevneyşih Vremen Do Naşih Dney*, tom 7, Moskva: İzdatelstvo Nauka.
- İvantsova 2012 Olesya İvantsova, *Sledstvennoye Delo Bolşevikov*, Kniga 1, Moskva: Rosspen.
- Juravlev 1998 Valeriy Juravlev, *Politiçeskaya İstoriya Rossiy*, Moskva: Yurist.
- Kadişev 1921 Arnold Kadişev, *Fevralskaya Revolyutsiya*, Smolensk: Literaturno-İzdatelskiy Otdel Politupravleniya Revvoenstva Zapfronta.
- Kasva 2012 Leonid Kasva, *İstoriya Oteçestva: Spravoçnik Dlya Starşeklassnikov i Postupayuşih v Vuzı*, Moskva: Ast Press Kniga.
- Klimişin 1985 İvan Klimişin, *Kalendar İ Hronologiya*, Moskva: Nauka.
- Kuçkin 1938 Andrey Kuçkin, *Fevralskaya Burjuazno-Demokratiçeskaya Revolyutsiya 1917 Goda*, Moskva: Gosudarstvennoye Sotsialno-Ekonomiçeskoye İzdatelstvo.
- “Lenin” 1953 “Lenin”, *Bolşaya Sovetskaya Ensklopediya*, Tom 24, Moskva: Gosudarstvennoye Nauçnoye İzdatelstvo Bolşaya Sovetskaya Ensklopediya.
- Lenin 1964 Vladimir İlyiç Lenin, *Seçilmiş Eserleri*, cilt 2, Bakı: Azereşr.
- Lenin 1969 Vladimir İlyiç Lenin, *Polnoye Sobraniye Soçineniy*, İzdaniye 5, Tom 34, Moskva: İzdatelstvo Politiçeskoy Literaturı.
- Ludak 1932 Otto Avgustoviç Ludak, *1917 God*, Moskva Leningrad: Partiynoye İzdatelstvo.
- Lukomski 1922 Aleksandr Lukomski, *Vospominaniya Generala A. S. Lukomskago*, tom 1, Berlin: Knigoizdatelstvo Otto Kirhner.
- Melgunov 1953 Sergey Melgunov, *Kak Bolşeviki Zahvatili Vlast*, Paris: La Renaissance.
- Moorehead 1958 Alan Moorehead, *The Russian Revolution*, London: Colins With Hamish Hamilton.
- Olminskiy 1926 Mihail Stepanoviç Olminskiy, *1917 God*, Moskva: İzdatelstvo Kommunistiçeskogo Universiteta İmeni Y. M. Sverdlova.
- Perepelitsın 2000 Anatoliy Perepelitsın, *İstoriya Rossiy (VII-XX vv.)*, Pyatigorsk: Kavkazskaya Zdravnitsa.
- Pyatetskiy 1999 Leonid Pyatetskiy, *İstoriya Rossiya XX. Vek*, Moskva: İzdatelstvo Moskovskiy Litsey.

Ramin SADIGOV

- Rabinoviç 1989 Aleksandr Rabinoviç, *Bolşeviki Prihodyat K Vlasti: Revolyutsiya 1917 Goda v Petrograde*, Moskva: İzdatelstvo Progress.
- Rabinoviç 1992 Aleksandr Rabinoviç, *Krovavyye Dni: İyulskiye Vosstaniye 1917 Goda v Petrograde*, Moskva: İzdatelstvo Respublika.
- Raskolnikov 1990 Fedor Fedoroviç Raskolnikov, *Kronştadt İ Piter V 1917 Godu*, Moskva: Politizdat.
- Saharov 2011 İstoriya Rossiy S Drevneyşih Vremen Do Naşih Dney, Pod Red. Andreyah Saharova, Moskva: Prospekt.
- Sadıgov 2016 Ramin Sadıgov, "Lavr Kornilov: Darbeci Bir Generalin Portresi", *Akademik Bakış*, sayı 58, Kasım-Aralık 2016, s. 618-641.
- Starikov 2013 Nikolay Starikov, *Stalin: Vspominayem Vmeste*, Sankt Peterburg: İzdatelstvo Piter.
- Suverov 1998 Suverov Vasiliy Mihayloviç, *İstoriya Rossiy IX-XX Vekov*, Barnaul: İzdatelstvo ALT GTU.
- Şlyapnikov 1931 Aleksandr Şlyapnikov, *Semnadsatyy God*, Kniga 4, Moskva 1931: Gosudarstvennoye Sotsialno-Ekonomiçeskoye İzdatelstvo.
- Tarasov-Rodionov 1927 Aleksandr İgnatyeviç Tarasov-Rodionov, *İyul*, Moskva: İzdatelstvo Moskovskoye Tovarişestvo Pisateley.
- Tobolin 1927 İ. Tobolin, "İyulskiye Dni v Petrograde", *Krasnyy Arhiv: İstoriçeskiy Jurnal*, tom 23, Moskva Leningrad: Gosudarstvennoye İzdatelstvo, s. 1-63.
- Tobolin 1927 İ. Tobolin, "İyulskiye Dni v Petrograde", *Krasnyy Arhiv: İstoriçeskiy Jurnal*, tom 24, Moskva Leningrad: Gosudarstvennoye İzdatelstvo, s. 3-70.
- Troçki 1924 Lev Troçki, *Soçineniya*, Seriya I, Tom III, Moskva: Gosudarstvennoye İzdatelstvo.
- Vladimirova 1923 Vladimirova Vera, *Revolyutsiya 1917 Goda*, tom 3, Moskva: Gosudarstvennoye İzdatelstvo 1923.
- Vert 1998 Nicolas Vert, *İstoriya Sovetskogo Gosudarstva 1900-1991*, Moskva: İzdatelstvo Ves Mir.
- Volobuyev ve Kuleşov 2009 Oleg Volobuyev, Sergey Kuleşov, *İstoriya Rossiy XX-Naçalo XXI Veka*, Uçebnik, Moskva: Mnemozina.
- Yakuşev 2011 Aleksey Yakuşev, *İstoriya Rossiy (Konspekt Leksiy)*, Moskva: A-Prior.
- Zagladin ve diğlerleri 2007 Nikita Zagladin, Sergey Kozlenko, Sergey Minakov, Yuriy Petrov, *İstoriya Rossiy: XX-Naçalo XXI Veka*, Moskva: Russkoye Slovo.
- Zinovyev 1925 Grigoriy Zinovyev, *God Revolyutsiy (Fevral 1917-Mart 1918)*, Leningrad: Gosudarstvennoye İzdatelstvo.

Bolşeviklerin Geçici Hükümeti Devirme Girişimi: 1917 Temmuz Ayaklanması

Znamenskiy 1964

Oleg Znamenskiy, *İyulskiy Krizis 1917 Goda*, Moskva-Leningrad: İzdatelstvo Nauka.

Zubov 2016

İstoriya Rossiy: XX. Vek, Pod. Red. Andrey Zubova, Tom 1, Moskva: İzdatelstvo E.

Ek

Sadoviy ve Nevski caddelerinin köşesinde göstericilere ateş açılması.
(<http://rusplt.ru/ww1/chronicle/konets-iyulskogo-vosstaniya-15159.html>)

Ayaklanma sırasında öldürülen Hükümet askerinin defni.
(<https://www.prlib.ru/item/680277>)

Кшесинская Malikanesinin Bolşeviklerden Temizlenmesi (Novaya Petrogradskaya Gazeta, 8 İyul 1917, s. 1)

ЛЕНИН И ЕГО ДРУЗЬЯ

Министры юстиции собирают много друзей, удаляющихся от Ленина и его друзей в сауну Геринга

Петропавловская тюрьма, Дворец Императорской и дача Дурново очищены от ленинцев

АРЕСТ ЛЕНИНА ВОЛЫНЦАМИ

Ленин М. Ф. Кестелев, адвокат, сообщает, что министр юстиции Ю. П. Гучков...

Ю. П. Гучков сообщил, что в Петропавловскую тюрьму...

Вчера, когда арестовали Ленина, Ю. П. Гучков...

Министр юстиции Ю. П. Гучков сообщил, что в Петропавловскую тюрьму...

Политике ленинцев из дворца Императорской

Совещания собираются последние дворцы бывающего германского посольства.

Вчера в дворце бывшего посла Императорского двора...

Вчера в дворце бывшего посла Императорского двора...

Вчера в дворце бывшего посла Императорского двора...

Вчера в дворце бывшего посла Императорского двора...

Вчера в дворце бывшего посла Императорского двора...

Вчера в дворце бывшего посла Императорского двора...

Вчера в дворце бывшего посла Императорского двора...

Вчера в дворце бывшего посла Императорского двора...

Вчера в дворце бывшего посла Императорского двора...

Вчера в дворце бывшего посла Императорского двора...

Вчера в дворце бывшего посла Императорского двора...

Из письма В. Д. Бурцова

ГЛАВАТКА ГЛАВНОГО БРАТРА РУССКОГО НАРОДА

Государь, славный мой, из письма твоего...

Я читаю твои письма, и мне так приятно...

Ты пишешь мне, что ты в Петрограде...

Я надеюсь, что ты скоро выйдешь из тюрьмы...

Ты пишешь, что ты в Петрограде...

Я надеюсь, что ты скоро выйдешь из тюрьмы...

Голова ленинца Бякиль

Бякиль Бякиль, министр юстиции, сообщает...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Министр юстиции Бякиль Бякиль...

Lenin' in Alman Casusu ve Provokator Olduguna dair Petrogradskaya Gazeta Gazetesinde 7 Temmuz'da Çikan Haber

SUMMARY

Tsarist Russia began the 20th century quite troubled. First, defeat at the Russian-Japanese War in 1904-1905, followed by the bloody January events reduced people's confidence in the regime. World War I led Russia to the economic and political bottleneck that had been existing for a while. Increased inflation, rising war costs, casualties on the frontlines, and the fact that village and city production came to a standstill revealed the fact that the regime could no longer find solution to the problems. Therefore, the regime began to protest throughout the country. In February 1917, after many days of demonstrations, Tsar Nicholas was forced to leave the throne. The regime was overthrown and the Provisional Government took over the country.

After revolution, the Russian social democrats met under the roof of the Petrograd Council (Soviet). The Council, consisting of representatives of the Menshevik, SR and the Bolshevik Party, declared the government to be pro-bourgeoisie and became its rival. Thus, the dual administration system emerged in the country. But Lenin, the Bolshevik leader who was in exile in Europe at that period, sent letters to the capital, declaring the Provisional Government pro-bourgeoisie and asked the party members not show reliance to them. In fact, after his return to Russia, he has further intensified his statement against the government and contradicted other parties within the Petrograd Council (Soviet). Lenin's uncompromising attitude caused discomfort even in the Bolshevik Party.

Despite the revolution, the Provisional Government showed determination to continue the war. But this situation increased the unrest in the country. Bolsheviks increased their propaganda against the government among soldiers and the people after the Government took a stand on war. Unable to find solution to the growing tension across the country, the government launched an attack all along the whole front on 16 June, in accordance with agreement with the Allies. Thereupon demonstrations started again in the streets of capital. The 400,000 crowd on the streets organized anti-war demonstration announcing Bolsheviks' slogan "All Power Should be Given to the Council (Soviets)". From time to time, the appreciation of government's offensive policy by other party members of the Petrograd Council (Soviet) led clashes in the streets.

The Russian attacks on the front was prevented within a few days. The German armies, which started a counter-attack, moved forward and threw the Russians out of Galicia. Thus, the loss of the Russian Army in the 18-day battles exceeded 60,000. The main issue of country was again occupied territories, dead and wounded soldiers. The defeats strengthened the Bolsheviks' claims about unwillingness of the Russian Army to fight. The Russian people began to believe their claims. All critiques were directed to the Minister of War Aleksandr Kerenski as a responsible for the defeat.

Defeats in the front caused unrest in the society, while the government's desire to remove pro-Bolshevik troops from the capital increased tension. As a result, both the soldiers who did not want to go to the front and the Bolshevik base began to put

pressure on the party administration to overthrow the government. Cabinet crisis arisen in the government led the streets to be filled with demonstrators. To take advantage of the prevailing situation, the Bolshevik press increased its publications against the government and encouraged its enthusiastic supporters.

On July 3, demonstrators consisting of pro-Bolshevik soldiers and workers, demanded the resignation of the government. Moreover, armed activists engaged in violent clashes with troops loyal to the government in the capital for two days. Hundreds were killed and wounded. The government established control in the city by involving reinforcing forces. Thus, the Bolshevik Party, which organized the mass demonstration against the government with intention to achieve a military riot was left alone with its supporters due to the insufficient support from public side. Moreover, the Bolsheviks were in a difficult position Taking step in favor of the government by other parties in the Petrograd Council (Soviet) pushed the Bolsheviks in a difficult position. When the Bolshevik Party realized that he had lost, the party withdrew its supporters from the street.

Riot attempt in July failed. The first reason for the failure was that the demand came from the base, not from the party administration. As a matter of fact, the riot attempt emerged as the demand of pro-Bolshevik soldiers in the capital. Moreover, when the party administration of the Bolshevik Party objected to riot attempt, declaring that they could not yet rule over the masses, they faced threats and were obliged to undertake street activities of their supporters. The second reason for the failure was that the Menshevik and the SR Party in the Petrograd Council (Soviet) supported explicitly the government from the very beginning. The Bolsheviks, who thought that other parties within the Council would act with them, were very disappointed. Despite the persistent demand of the demonstrators, the failure of the Petrograd Council (Soviet) to seize power interrupted the riot attempt. Under these circumstances, the Bolshevik Party assembled on the evening of 4 July and not showing further persistence decided to withdraw their supporters from the street until regaining power.

The most important result of the incident was to completely annihilate the dual administration system in the country. The new government cabinet was established and the Petrograd Council (Soviet) was definitely under the government's control. The government blamed the Bolshevik Party for the incident and the party started operating in secret. An investigation has been launched against those responsible for the riot. Lenin fled to Finland. Important Bolshevik rulers were arrested and sent to prison.

Although the Soviet historiography did not accept this, it was quickly became obvious that the Bolsheviks played an important role in the July riot. As a matter of fact, since the first day, especially soldiers and workers gave positive response to Bolsheviks` anti government and its anti-war rhetoric. Their propaganda led them to have dreams of early revolution. But they realized that they could not succeed in a revolutionary initiative without great support from large segments of society. As a matter of fact, after the riot was suppressed, they gave more attention to propaganda between the Russian Army and the peasants. As a result, they succeeded to overthrow the Provisional Government in late October that failed to do in July.